

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Demografický vývoj v Číně a jeho bezpečnostní dopady na zemi i region

Samantha J. Moreno

Plzeň 2024

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta Filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní obor Mezinárodní vztahy – teritoriální studia

Bakalářská práce

Demografický vývoj v Číně a jeho bezpečnostní dopady na zemi i region

Samantha J. Moreno

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2024

.....

Poděkování

Touto cestou bych ráda vyjádřila poděkování vedoucí bakalářské práce paní doktorce Šárce Cabadové Waisové za odborné vedení, vstřícnost a trpělivost při vypracování mé práce, za cenné rady a připomínky.

Obsah

Seznam obrázků a grafů.....	6
Úvod	7
1 Demografický vývoj Číny.....	11
1.1 Demografický vývoj Číny od roku 1949.....	11
2 Vývoj čínské populační politiky.....	17
2.1 Populační politika.....	17
2.2 Čínská populační politika do roku 1979	18
2.3 Politika jednoho dítěte	22
2.3.1 Důvody zavedení politiky jednoho dítěte a její řízení	23
2.3.2 Implementace politiky jednoho dítěte	24
2.3.3 Odklon od politiky jednoho dítěte.....	29
3 Bezpečnostní dopady demografických změn v Číně.....	31
3.1 Nízká míra porodnosti	31
3.2 Stárnutí populace	35
3.3 Nedostatek pracovních sil.....	41
3.4 Ekonomické dopady.....	45
3.5 Bezpečnostní dopady nepoměru pohlaví.....	49
Závěr	55
Seznam zdrojů a literatury	58
Resumé.....	70

Seznam obrázků a grafů

Obrázek 1: Území Číny v prosinci roku 1949

Graf 1: Úhrnná plodnost v Číně od roku 1930 do roku 2020

Graf 2: Čínská porodnost a úmrtnost na 1000 obyvatel, 1985-2023

Graf 3: Čínská a japonská populace nad 65 let, 1960-2020

Graf 4: Pracovní síla podle věku ve venkovských/městských oblastech v tisících, 2010-2020

Graf 5: Populace Číny dle pohlaví, 2013-2023

Úvod

Pro Čínu jsou 50. léta 20. století specifická postupným nástupem populačních politik, které vláda přijala s cílem zastavit rychlý nárůst čínské populace a přinést tak lepší podmínky pro život místních obyvatel. Před samotným přijetím těchto programů bylo na vysoký růst populace nahlíženo spíše optimisticky, protože vysoký počet obyvatel měl vést k lepší a výkonnější ekonomice. Růst populace byl především podporován státním zřízením, v jehož čele stál autoritář Mao Ce-tung. Na počátku své funkce byl zásadně proti jakémukoliv omezování a kontrolování porodnosti v zemi, což následně vedlo k rapidnímu nárůstu čínské populace (Fitzpatrick 2009).

V roce 1953 proběhlo sčítání lidu, které ukázalo, že v Číně žije 580 milionů obyvatel (Aird 1982, s. 268). Názor na vysoký počet obyvatel se v průběhu let transformoval, přičemž se stále více zdůrazňovalo, že je země přelidněná. Od 50. let 20. století došlo k formulování čínské populační politiky s účelem regulovat porodnost. I přesto během dalších třiceti let počet obyvatel stále rostl a dosáhl jedné miliardy (Horálek 2011, s. 26).

Termín „populační politika“ definuje souhrn konkrétních populačních opatření a strategií v oblasti sociální, ekonomické, právní, administrativní a zdravotní. Lze do ní zařadit programy sloužící ke zvyšování životní úrovně, ke zlepšení pracovních podmínek, životního prostředí, zdravotnických služeb a další intervence, které mají vliv na složení populace. Užší vymezení populační politiky zahrnuje opatření přijatá a realizovaná přímo s cílem ovlivnit demografickou reprodukci. Je zaměřená na oblast natality, fertility a mortality a na související aspekty sňatečnosti, rozvodovosti a nemocnosti, což ovlivňuje demografické chování v těchto oblastech. Demografické výzkumy zahrnují i jiné aspekty populace, jako je migrace. Tyto kategorie jsou klíčové pro pochopení populační dynamiky a mohou být využívány pro plánování veřejné politiky, sociálních programů a ekonomických strategií (Pavlík – Vodáková 2018).

Čínská populační politika se během let různě měnila a formulovala. Jednotlivá období budou v práci podrobněji rozebrána. Čínští političtí představitelé začali na populační růst negativně hledět zejména ke konci 70. let. V

roce 1979 čínská vláda přistoupila k radikálnímu řešení, když schválila donucovací politiku jednoho dítěte. Jejím cílem bylo omezit růst obyvatel tím, že povolovala pouze jedno dítě na rodinu. Pomocí těchto zákonů se podařilo zastavit rapidní růst obyvatelstva a snížit porodnost, ale postupem času se začaly objevovat nežádoucí účinky opatření, které dodnes negativně ovlivňují samotnou zemi i okolní státy. Čína se nyní potýká s rychle stárnoucí populací, což může do budoucna vést k narušení či dokonce zhroucení důchodového a sociálního systému. Zároveň tyto problémy přinášejí i jiná potencionální rizika jako sociální napětí, snížení ekonomického růstu, zhoršení zahraniční politiky, či omezování lidských práv a svobod. Bakalářská práce se zabývá vznikem, vývojem a bezpečnostními dopady čínské populační politiky, se zaměřením na politiku jednoho dítěte.

Cíl a struktura práce

Cílem této bakalářské práce je analyzovat politiku jednoho dítěte a zhodnotit, jak ovlivnila bezpečnost Číny a čínské společnosti. Zaměřím se na období od 50. let 20. století po současnost. Vývoj čínské populační politiky lze rozčlenit do několika historických etap a stejně tak i samotná politika jednoho dítěte prošla řadou fází, během kterých byla doplněna dodatečnými opatřeními, což vedlo k upravení jejího obsahu. Aby došlo k naplnění tohoto cíle, je bakalářská práce rozdělena do tří hlavních částí. V úvodní kapitole jsou zpracována fakta o demografickém vývoji a bezpečnosti Číny obecně, aby pak bylo jasné, kam směřuje analýza.

Druhá kapitola se věnuje populačnímu vývoji v Číně od 50. let 20. století, a poté se již práce detailněji zaměřuje na představení a vývoj politiky jednoho dítěte. Nejprve je však zapotřebí vysvětlit její význam a účel. Následně pak představuji analýzu vývoje zdejší populace v čase, aby bylo pochopitelné, proč k omezení počtu narozených dětí došlo. Základní fakta a historicko-spoločenský vývoj země v práci pomáhají k lepší orientaci v postupně se měnící politice a demografických změnách. Je zde popsán původní směr a účel přijatých nařízení. Kapitola je rozdělena do tří podkapitol. První z nich se věnuje samotným počátkům populační politiky, je v ní popsán kontext historicko-spoločenského vývoje země. Klíčovou roli zde hraje rok 1949 v souvislosti s politickými

změnami, které určovaly demografický vývoj po 2. světové válce. Druhá podkapitola se již zabývá detailnější analýzou formování čínské populační politiky od druhé poloviny 50. let až do roku 1979. V textu je poukázáno na různá období, během nichž prošla čínská populační politika rozdílnými fázemi a změnami. Třetí a zároveň poslední podkapitola se přímo zabývá politikou jednoho dítěte. Jsou zde popsány tři etapy, během nichž se politika vyvíjela. Tato část tedy vysvětluje, proč byla přijata, jakými prostředky byla vedena, jaké byly její cíle nebo k jakým postihům docházelo při jejím porušení.

Ve třetí kapitole, která je zároveň hlavním jádrem práce, se pokouším odpovědět na výzkumnou otázku, která vychází z jasně stanovené otázky: Jaké bezpečnostní dopady měla a má politika jednoho dítěte v Číně?

V Číně byla politika jednoho dítěte uplatňována po několik desetiletí a přinesla s sebou rozmanité důsledky. Na základě úvah a důkladné analýzy posoudím, jaké bezpečnostní dopady a rizika přinesla, abychom lépe porozuměli komplexní povaze tohoto tématu. Z předchozích zjištění zároveň vyvozují a hledám, jak tyto dopady dodnes ovlivňují a mění čínskou společnost a ekonomiku. V kontextu populační politiky je nezbytné zkoumat její bezpečnostní dopady, které se týkají celé řady aspektů, včetně sociální stability, geopolitických vztahů a lidských práv. Mezi dopady například řadíme nedostatek pracovní síly, stárnutí obyvatelstva, nárůst počtu nelegitimních dětí, demografickou nerovnováhu nebo ekonomický tlak na rodiny. Další bezpečnostní důsledky se mohou projevat například ve formě demografických změn, socioekonomických nerovností, genderových nebo rodových nerovností nebo ekologických dopadů. Analýza se týká nejpálčivějších problémů, které ovlivňují jak společnost jako celek, tak i samotný stát v kontextu celé Asie, včetně aspektu mezinárodních sňatků.

Metodologie

Ke zpracování textu byla nejdříve použita rešerše literatury, přičemž docházelo k postupnému sběru relevantních zdrojů a jejich následnému zpracování

a interpretaci. V práci se objevují další postupy jako je analýza, dedukce či syntéza. Preferována byla především zahraniční data, ale i domácí autoři či databáze veřejných institucí. Informace jsou využívány z odborných knižních publikací a časopisů. Ke zpracování demografického a sociálního vývoje byly vybrány především odborné články z časopisů *The Population and Development Review* nebo *Asian Journal of Social Science*.

Ke studiu počátečního stavu a vývoje populační politiky byly použity zejména knihy: Číňané 21. století: dějiny, tradice, obchod (Obuchová 1999), *China's One-Child Policy and Implementation. Asia-Pacific Social Science Review* (Xiaofei 2012), *Population Policy and Trends in China* (Banister 1984), *Birth Control in China 1949-2000: Population Policy and Demographic Development* (Scharping 2003), *The Influence of the Two-child Policy on Urbanization in China* (Wang 2018). Mezi další zdroje patří relevantní informace z internetových portálů jako *Congressional Executive Commission on China*, *World Bank*, *ILOSTAT*, *Statista* apod. Metody analýzy a dedukce byly například využity při charakteristice demografických změn, a především ve třetí části práce, kde se podkapitoly zabývají dopady populačních politik a politiky jednoho dítěte. Pro tuto část byly velmi nápomocné odborné články jako například *The Evolution of China's One-Child Policy and Its Effects on Family Outcomes* z časopisu *The Journal of Economic Perspectives*, *Studies in Family Planning*, *China population today*, nebo data z internetových portálů *The World bank*, *ILOSAT*, *Statista*. V závěru je využita syntetická metoda. Na základě zpětné evidence shrnu poznatky z jednotlivých částí a pokusím se čtenáře seznámit s výsledky provedené analýzy.

1 Demografický vývoj Číny

Samotné představení populační politiky Číny vyžaduje důkladný vhled do historického vývoje populace na jejím území. Tato analýza nám pomůže lépe porozumět tomu, proč se v pozdějších letech objevila potřeba implementace populační politiky. Kapitola se zaměřuje na popis demografického vývoje Číny od roku 1949 a na vývoj následující. Rok 1949 je zásadním bodem, kdy pod vedením Mao Ce-tunga vznikla Čínská lidová republika (Fitzpatrick 2009). Toto období otevřelo velmi zásadní kapitolu v čínských dějinách, která měla, a stále má, významný vliv na obyvatelstvo. Z tohoto důvodu bude po této kapitole následovat podrobný popis populační politiky, který bude začínat dobou založení Čínské lidové republiky.

1.1 Demografický vývoj Číny od roku 1949

Dnes je Čína označována za zemi, která se dlouhodobě drží na pozici nejlidnatějšího státu světa. Dle sčítání lidu z roku 2022 populace přesahuje 1,4 miliardy obyvatel, což má významný dopad na demografické a ekonomické trendy na celosvětové úrovni. V současné době čínské obyvatelstvo tvoří zhruba 18 % světové populace (World bank 2023).

Již v minulosti měli čínští vládcí tendenci kontrolovat počet obyvatelstva, díky čemuž si dnes lze vytvořit lepší představu, jak vysoký v předešlých stoletích byl. První údaje sahají k roku 2 n.l., kdy údajně došlo k prvnímu sčítání lidu. Dle jeho výsledků na území Číny žilo zhruba 60 milionů obyvatel (Fairbank 1998, s. 10). Přesto se na tyto údaje musí nahlížet s určitou rezervou, jelikož dřívější sčítání lidu nelze srovnávat s dnešními kvalitnějšími a modernějšími způsoby (Obuchová 1999, s. 184–185).

V prvních letech 20. století nastal výrazný demografický posun, kdy docházelo k rapidnímu poklesu úmrtnosti. To během prvních dvou desetiletí způsobilo významný nárůst střední délky života. Viditelný pokles úmrtnosti se nejdříve objevil ve městech jako Peking a Tiangjin, které byly výrazně ovlivněny zrušením vražd ženských novorozenců a zanedbávání dětí. V roce 1950 činila

průměrná délka života čínských žen 46 let, což zároveň tvořilo úroveň úmrtnosti zdejší populace. Hrubá míra úmrtnosti klesla z 18 tisíc obyvatel v roce 1950 na méně než 8 tisíc v roce 1970, přičemž porodnost zůstala na stejné úrovni přibližně 1,8 na ženu (Feng 2011, s. 173–174).

V šedesátých letech se průměrný roční růst počtu obyvatel pohyboval kolem 2 %. Během následujících dvaceti let se Číně prostřednictvím politiky jednoho dítěte podařilo toto číslo snížit na 0,6 %. Pokles se neomezoval pouze na průměrný růst populace, ale zahrnoval i snižování míry plodnosti. Jak lze vidět na grafu 1, v roce 1960 průměrně na jednu ženu připadalo 5,5 dětí. To se během dalších padesáti let změnilo na číslo 1,6. Pokud jde o míru úmrtnosti na počátku 60. let, klesala velmi pomalu, i přes probíhající hladomory a uplatňování přísných populačních nařízení. Míra porodnosti se naopak stále udržovala na vyšší úrovni. V letech 1965 až 1987 bylo zaznamenáno nejvýraznější snížení přirozeného přírůstku obyvatel a míry plodnosti díky využití populačních nástrojů a implementaci politiky jednoho dítěte (O'Neill 2024).

Graf 1: Úhrnná plodnost v Číně od roku 1930 do roku 2020

Zdroj: Aaron O'Neill (2024). Total fertility rate of China 1930-2020. *Statista* 2.2.2024 (<https://www.statista.com/statistics/1033738/fertility-rate-china-1930-2020/> 15.1.2024).

Pokles čínské porodnosti má však i jiné, a to vážnější příčiny, které předcházejí nekompromisním státním zásahům a kontrole. Za jeden z důvodů považujeme zlepšení sociálních a ekonomických podmínek či lepší distribuci zdravotnických služeb. V důsledku jejich trvalého zlepšování a postupného poklesu porodnosti začalo docházet k postupnému zvyšování průměrné délky života obyvatel, s čímž souvisel i narůst nejstarší věkové skupiny lidí (Aird 1982, s. 268).

Dalším významným aspektem snižování porodnosti bylo, že tento trend začal dříve než výrazný pokles úmrtnosti. V určitých regionech začal mezi některými skupinami obyvatelstva celkový pokles porodnosti současně s rychlým poklesem úmrtnosti. Snížení porodnosti bylo spojeno i s úbytkem úmrtí novorozenců a dětí, který začal být zaznamenán od roku 1968. Krátce po období kompenzačního baby boomu, který následoval po hladomoru vyvolaného politikou Velkého skoku, začala porodnost v čínských městech rapidně klesat, přičemž v roce 1966 dosáhla celkového souhrnu pouze tři porody na ženu. V analýze regionálních rozdílů v úbytku plodnosti identifikoval Peng Xizhe rok 1964 jako začátek snižování plodnosti v městských oblastech a rok 1972 na venkově. Do roku 1974 klesla porodnost v městských oblastech pod úroveň reprodukce a v posledních desetiletích se nad tuto úroveň již nezvýšila. V důsledku politiky jednoho dítěte se porodnost od roku 1980 drží sotva nad jedním dítětem na ženu, což je úroveň, která soupeří s nejnižšími hodnotami na světě (Feng 2011, s. 178).

Důležité je zdůraznit základní demografické rysy čínského území, které historicky prošlo výraznými změnami ve své rozloze. Pokud se zaměříme na dřívější území Číny, jeho součástí nebyl Tibet, Hongkong a Macao. Oblast Hongkong spadala pod britskou korunu od roku 1842 až do roku 1997, kdy na základě čínsko-britské deklarace proběhlo předání zpátky Číně. Tímto krokem byla v tomto regionu opět obnovena čínská suverenita. Území Macaa od středověku Číně náleželo, avšak roku 1887 bylo pronajato Portugalskem. Změna proběhla až v roce 1999, kdy čínsko-portugalská smlouva vypršela a Čína obnovila svoji suverenitu nad touto oblastí. Obě tyto části mají nyní velmi vysokou

autonomii, jelikož získaly status zvláštních administrativních oblastí (Velvyslanectví ČLR v ČR 2009).

V Tibetu fungovala tradičně určitá míra autonomie s vlastními politickými a náboženskými strukturami pod vedením dalajlamy. Ve 13. století se Tibet stal součástí Mongolské říše a později byl formálně připojen k Čínské říši. Ve 20. století, po pádu Čínské republiky, začala nacionalistická vláda uznávat tibetskou autonomii. Po převratu komunistů v roce 1949 se celá situace změnila, jelikož Mao Ce-tung začal prosazovat právo vládnout i nad Tibetem. Klíčovým mezníkem se stal rok 1950, kdy čínská vojska obsadila tibetský autonomní region. Čína následně vypracovala sedmnáctibodovou smlouvu, kterou nakonec tibetská vláda podepsala. Z dohody vyplývalo, že Tibet bude autonomní součástí Číny. Smlouva však byla o 9 let později Tibetany vypovězena. V roce 1959 proběhlo Tibetské povstání proti čínské nadvládě, které bylo ze strany Číny potlačeno. Po těchto událostech čínská vláda zrušila většinu aspektů tibetské autonomie a zahájila rozdělování půdy po celém regionu. Zároveň byla v indické Dharamsale ustanovena exilová vláda v čele se současným 14. dalajlamou. Na oficiální úrovni však tato vláda uznávaná není a protesty za nezávislost v Tibetu nadále pokračují (Szczepanski 2018).

Obr. 1: Území Číny v prosinci roku 1949

Zdroj: commonprogram.science (<http://www.commonprogram.science/maps.html> 3.12.2023).

Další demografická charakteristika, kterou je nutno uvést, spočívá v primárních rozdílech mezi městským a venkovským obyvatelstvem. Populační opatření měla převážně vliv na obyvatele ve městech, což mělo významný dopad na proces urbanizace a strukturu obyvatelstva. Dle různých statistik lze vypočítat dlouhodobý růst populace ve městech. V roce 1949 činilo městské obyvatelstvo přibližně 10,5 %. To Čínu zařazovalo mezi tradiční rozvojové země s výraznou převahou venkovského a zemědělského prostředí (Aird 1982, s. 280).

Podle dat Světové banky z roku 1960 podíl městské populace tvořil pouhých 16 %. Až krátce po roce 1980 se městské obyvatelstvo dostalo nad hranici 20 %. Nicméně v posledních desetiletích došlo v Číně k rozsáhlé a rychlé urbanizaci a demografickým změnám. Dle posledních výsledků z roku 2022 je podíl městského obyvatelstva odhadován na přibližně 65 % populace. Můžeme tudíž vypočítat, že se tento podíl od roku 1980 ztrojnásobil (World Bank 2023).

Z hlediska rozlohy je Čína jednou z největších zemí a její hustota zalidnění se v jednotlivých regionech výrazně odlišuje, neboť obyvatelstvo není rovnoměrně rozloženo v rámci jednotlivých provincií. Nejvyšší hustotu zalidnění mají pobřežní regiony na východě a jihovýchodě, které patří k hospodářsky rozvinutějším oblastem s vyšší mírou urbanizace. Naopak západní a centrální část země je méně osídlená, jelikož tyto regiony jsou často pokryty horami a pouštěmi, což nenabízí vhodné podmínky pro rozvoj velkých měst ani ekonomické činnosti. V současné době jsou nejhustěji zalidněny velké městské oblasti na pobřeží jako je Šanghaj, Peking, Kanton a Šen-čen. Nejméně obydleným regionem byla v roce 2021 autonomní oblast Tibet s pouhými 3,7 milionu obyvatel. V roce 2022 žilo v městských oblastech Číny přibližně 921 milionů lidí, zatímco na venkově jen 491 milionů obyvatel. Východní oblasti mají 2,5krát více obyvatel než západní provincie, přestože rozloha dosahuje o 2,6 větší hodnoty. V posledních desetiletích byla zaznamenána výrazná urbanizace ve všech čínských regionech, a to dokonce

i v odlehlých provinciích, kde míra urbanizace dosáhla 50 % nebo ji dokonce překonala (Textor 2023).

2 Vývoj čínské populační politiky

V první kapitole jsem představila historický vývoj čínské populace a vysvětlila rozdíl mezi čísly přirozeného přírůstku a poklesu obyvatel v průběhu let. Historický kontext je velmi důležitý pro porozumění vlivu populační politiky v Číně. Tato kapitola se již věnuje postupnému vývoji čínské populační politiky a politiky jednoho dítěte. Nejprve však uvádím definici tohoto pojmu. Další podkapitoly předkládají náhled do historických kořenů přijatých programů a opatření.

2.1 Populační politika

Populační politika může být definována jako souhrn programů a regulací, které jsou přijímány za účelem ovlivnění počtu, složení a rozmístění obyvatel. Lze ji rozdělit na populacionistickou, která si klade za cíl zvýšit počet obyvatelstva, a antinatalitní, prostřednictvím které se omezuje počet obyvatel s cílem snížit růst populace (Pavlík 2005, s. 115). Komplexní populační opatření bývají realizována formou psychologickou, finanční, materiální apod. V řešení demografické situace mohou být zvoleny přímé nebo nepřímé metody (Pavlík – Vodáková 2018).

Přímý vliv se týká různých vyhlášek a zákonů, které mohou upravovat reprodukční chování občanů. Mezi tyto zákony spadá například opatření podporující plánování rodin a zvyšující informovanost o reprodukčním zdraví. Dále zahrnují i přísnější metody, jako je stanovení kvót určující počet potomků v rodině, zákony upravující věkové podmínky pro uzavírání sňatků nebo uvalení sankcí na rodiny, které mají více dětí, než je povoleno. Co se týče nepřímých způsobů, vláda využívá nástroje, jimiž lze změnit sociální a ekonomické prostředí, ve kterém se lidé nacházejí. Tento přístup zahrnuje ekonomickou politiku, zaměstnanost, daňovou politiku nebo sociální dávky. Tímto prostřednictvím dochází k ovlivňování rodinných rozhodnutí ohledně velikosti rodin, hranice věku pro vstup do sňatků, následného vzdělání dětí, úspor a výdajů (World bank 1984, s. 159–161).

Formulace politiky závisí na způsobu, jakým političtí lídři vnímají demografickou situaci a jaké výsledky očekávají po implementaci různých opatření. Přijatá nařízení mají za cíl ovlivnit demografickou reprodukci a regulaci porodnosti (Loužek 2004, s. 59). Země se primárně zabývají otázkou, zda současný nebo předpokládaný vývoj demografických charakteristik přináší prospěch či nepospěch společnosti. Zároveň zkoumají možnosti ovlivnění tohoto vývoje a jeho dopadů (Kalibová 2004, s. 43).

Pro zavedení populační politiky je nutné, aby si země stanovila konkrétní cíle, na jejichž základě bude tato politika realizována. V průběhu historie lze vypožorovat, že podstata populační politiky byla značně variabilní v závislosti na specifických sociálních, ekonomických a kulturních kontextech jednotlivých zemí (Srb a kol. 1971, s. 575). Styl politického vedení těchto politik razantně ovlivňuje budoucnost země, kdy může dojít ke zlepšení, ale zároveň i zhoršení životní úrovně, či ekonomického rozvoje (World Bank 1984, 161).

2.2 Čínská populační politika do roku 1979

Čínské dějiny významně ovlivnily podobu a charakter čínské populační politiky. Čína se historicky potýkala s širokou škálou demografických problémů. Země čelila lidovým vzpourám, nízké produktivitě zemědělství, sociálním napětím, hladomorům a válkám. Od ukončení občanské války a nástupu komunistické strany k moci v roce 1949 proběhla v Číně široká škála reforem, z nichž některé zahrnovaly přerozdělování půdy a implementaci lidových komun. Vláda se začala angažovat v opatřeních týkajících se hospodářské a sociální obnovy (Fitzpatrick 2009).

Rok 1949 je klíčový, jelikož vznikla Čínská lidová republika pod vedením Mao Ce-tunga. Ten podporoval vysoké počty populace, což mělo přispívat k výraznému růstu obyvatelstva. Od té doby byla Čína primárně považována za zemědělský stát, jehož hlavním zdrojem produkce bylo obyvatelstvo. Mao Ce-tung se domníval, že velké rodiny musí být podporovány s cílem posílit pracovní sílu, která měla zemi přinést vyšší hospodářskou produkci (Xiaofei 2012, s. 2–3).

S nástupem nové éry byl populační růst vnímán velmi pozitivně. Výrazným znakem doby bylo odmítání oficiální kontroly porodnosti. Zároveň v roce 1952 vláda vydala řadu přísných předpisů, které zakazovaly dovoz antikoncepce a podstupování interrupce (Sharping 2003, s. 43). Úroveň porodnosti se v té době pohybovala velmi vysoko, hrubá míra porodnosti byla 37 % a celková plodnost se pohybovala kolem 5,5 dětí na jednu ženu (Banister 1984, s. 717). Úmrtnost na rozdíl od porodnosti klesala, a to na základě kvalitnějšího zdravotnictví (Obuchová 1999, s. 183).

Názory na populační růst však nebyly vždy jednotné. V padesátých letech se začal objevovat stále vyšší počet vědců, kteří upozorňovali na možné negativní dopady rostoucího počtu obyvatel. Populační růst způsobil zvýšení zátěže na rodiny, komunity a vládu. To bylo způsobeno vyšší poptávkou po zdrojích, jako jsou potraviny, zaměstnání a další sociální služby. Přetížení dostupných zdrojů vedlo k problémům se zaměstnaností, ke snížení kvality života a vzdělání (Liu 1980, s. 1). Zvýšený tlak na školství a další infrastrukturu mohlo dále zapříčinit nedostatečné financování a snížení kvality vzdělávání. Nedostatek vzdělání může následně omezovat schopnost jednotlivců přispět k ekonomice a inovaci, což se dále projevuje na zpomalení socioekonomického rozvoje (Sharping 2003, s. 45).

Do roku 1979 se čínská populační politika různě formovala a měnila, kdy ji lze rozdělit na čtyři období (Obuchová 1999, s. 189). Mezi lety 1953 a 1957 vláda spustila mnoho kampaní a debat, které se týkaly porodnosti. Dle výsledků sčítání lidu z roku 1953 počet obyvatel rychle rostl a na kontrolu porodnosti se začalo nahlížet jako na nezbytnost (Jiang a kol. 2013, s. 194). V souvislosti s výsledky sčítání lidu byla situace přehodnocena a političtí lídři začali nekontrolovatelný růst populace spíše vnímat jako problém přelidněnosti (Wang 2012, s. 563).

Tehdejší vicepremiér Deng Xiaoping byl prvním, kdo v roce 1954 podnítil snahy o uvolnění přísných opatření týkajících se zákazů potratů a antikoncepce. Jeho kampaň se zaměřovala na úpravy předpisů souvisejících s antikoncepčními prostředky a legitimizací potratů. Xiaoping byl také zastáncem ženské federace, skrze kterou si ženy nárokovaly právo na antikoncepci, jelikož skloubení péče

o rozsáhlé rodiny a domácnost se zaměstnáním bylo velmi náročné. Cílem bylo osvobodit ženy a zbavit je břemene vysoké porodnosti (Scharping 2003, s. 45–46). I přes veškeré snahy prosadit regulaci populačního vývoje se na kampaň nahlíželo jako na protistranické a pravicové jednání, což přispělo k jejímu pozastavení (Jiang a kol. 2013, s. 195). V roce 1955 vznikla komise, jejímž prostřednictvím byla vydávána vhodná opatření pro kontrolu porodnosti a opět nastala doba, kdy se začal zvyšovat dovoz a distribuce antikoncepce (Scharping 2003, s. 46).

Tento stav však netrval dlouho. V letech 1958-1961 nastala další zásadní změna. Jednalo se o tzv. politiku Velkého skoku, jejíž podstatou bylo urychlit hospodářský růst prostřednictvím rychlé industrializace a kolektivizace zemědělství. Politika měla za cíl překonat západní země v ekonomickém rozvoji, kdy byly preferovány sociální a politické cíle před ekonomickými. Plná kolektivizace a vytváření velkých komunálních farem bylo považováno za prostředky k urychlení hospodářského rozvoje (Krejčí 2021, s. 345).

Prosazovala se ideologie, že lidé jsou největším bohatstvím státu, které zvyšuje potenciál země. Velké masy lidí měly zemi zajistit bleskový nárůst zemědělské výroby bez použití moderních strojů a bez peněz ze státního rozpočtu. (Obuchová 1999, s. 189–190). I když se některé makroekonomické údaje podařilo zlepšit, politicky vynucené změny ve vlastnictví a organizaci výroby, bez náležitých výrobních prostředků, vedly téměř k sociálnímu kolapsu. Už rok po zahájení Velkého skoku vedení komunistické strany uznalo, že stanovený cíl nemůže být nikdy naplněn. Politika vedla k mnoha negativním důsledkům (Krejčí 2021, s. 346). Země nedokázala vyprodukovat potřebné množství potravy, které by uživilo tak obrovský počet lidí. Následoval jeden z nejhorších hladomorů, které země v dějinách zažila (Obuchová 1999, s. 190).

V období mezi lety 1958-1962 byla úmrtnost velmi vysoká. Odhaduje se až 45 milionů lidí, z čehož 35 milionů obětí zemřelo následkem vyhladovění (Xiaofei 2012, s. 3). Touha po rychlém ekonomickém růstu a sociálních změnách nadále zůstávala a v druhé polovině následujícího roku nastalo období úprav charakterizované stabilizací ekonomiky. Začaly se prosazovat různé kontroly populačního růstu, a to především ve více zalidněných městech a vesnicích.

Snahou vlády bylo zavést vyšší užívání antikoncepce, odkládání sňatků do vyššího věku a sterilizaci. V roce 1964 lze zaznamenat, že míra porodnosti a přirozeného růstu opravdu klesla. Nicméně tento stav neměl dlouhého trvání, protože v roce 1966 začala Velká kulturní revoluce, probíhající až do roku 1969 (Xinzhong 1983, s. 296).

Na jejím počátku se opět oslavoval vysoký počet populace a přestala být podporována kontrola porodnosti (Obuchová 1999, s. 191). Charakteristická byla série politicko-ideových kampaní, které kladly vysoký důraz na udržení rozvoje a socialismu. Zároveň v tomto období došlo k mnohým tragickým politickým čistkám a k ničení kulturních památek (Řezanka 2007). Nekontrolovatelný populační růst se stával stále více problematickým, a to především pro ekonomickou prosperitu země. Průměrný roční počet dětí zhruba dosahoval 26,7 milionů. Vláda nakonec učinila rozhodnutí o plánovaném rodičovství spolu s užíváním antikoncepce. Přesto závažnost této situace nebyla dostatečně chápána, nedošlo k efektivnímu vyřešení problematiky stoupaní populace, a i po skončení Velké kulturní revoluce stále docházelo k jejímu nárůstu (Wang 2012, s. 563–564).

V roce 1970 byl oficiální počet městského obyvatelstva 102,3 milionů. Dalším postupem vlády se stala strategie týkající se podpory migrace do méně zalidněných oblastí, aby se předešlo přelidnění. Tyto kroky však nestačily k úplnému omezení obrovského populačního nárůstu (Banister 1984, s. 264).

Dozvuky Velké kulturní revoluce byly dle mnohých zdrojů patrné až do roku 1976 (Fairbank 1992, s. 422). Avšak na samotném začátku 70. let nastala změna ve strategii řízení čínské populace. Vláda se rozhodla spustit novou seriózní kampaň zaměřenou na podporu plánování rodiny, která byla zpočátku známá pod propagandistickým sdělením: „Jedno dítě není málo, dvě jsou v pořádku a tři jsou příliš mnoho“. V prosinci roku 1973 byla svolána celostátní konference, která tuto kampaň schválila pod heslem „později, déle a méně“ (wan-xi-shao). Program zahrnoval opatření směřující k pozdějšímu vstupu mladých lidí do manželství, větším časovým mezerám mezi porody, menším počtem dětí v rodinách a zakládání rodin ve starším věku (Zhang 2017, s. 143).

Veliký důraz se také kladl na užívání antikoncepce, která začala být sezdaným párům poskytována zdarma. Ve venkovských oblastech bylo dovoleno mít maximálně tři děti, zatímco ve městech platila přísnější pravidla, omezující počet dětí na maximálně dvě v jedné rodině. Mezi dětmi musel být vždy tři, až čtyřletý odstup. V městských oblastech byla stanovena minimální věková hranice pro uzavření manželství na 25 let pro ženy a 28 let pro muže. Ve vesnicích nebyla pravidla tak přísná, ale přesto minimální věk pro vstup do manželství byl 23 pro ženy a 25 pro muže (Bongaarts – Greenlaugh 1985, s. 586).

V roce 1976 navíc zemřel hlavní představitel státu Mao Ce-tung, který vždy spíše prosazoval početné složení populace. Po jeho smrti se zavedená populační opatření zpřísnila. Nová vláda v čele s Tengem Siao-pingem se přikláněla k názoru, že vysoký populační růst brání rozvoji země (Bongaarts – Greenhalgh 1985, s. 586). Prostřednictvím programu „wan-xi-shao“ narostlo využívání antikoncepčních prostředků mezi manželskými páry a k omezování množství porodů. To přispělo k dramatickému snížení plodnosti. Tato politika se dá také označit jako předchůdce politiky jednoho dítěte (Aird 1982, s. 284). Ve srovnání s předešlými kampaněmi týkajícími se populačního vývoje, byla kampaň „později, déle a méně“ nejvýznamnější, pokud jde o demografické výsledky, jelikož byla úspěšně aplikovaná i na venkově (Riley 2004, s. 12).

V období mezi lety 1977 a 1979 byla uplatňována politika dvou dětí bez ohledu na to, zda rodina pocházela z venkova či města (Yuan Tien 1980, s. 68). Sedmdesátá léta jsou pro Čínu zároveň považována za období nejprudšího demografického přechodu v lidské historii, během něž míra porodnosti do roku 1979 klesla na 2,7 dětí na ženu (Bongaarts – Greenlaugh 1985, s. 590). Začátkem roku 1979 přišla na scénu politika jednoho dítěte.

2.3 Politika jednoho dítěte

Předchozí série programů sloužících k regulaci porodnosti sice dokázaly snížit úroveň úhrnné plodnosti, přesto však stále panoval důvod k obavám z pokračujícího populačního růstu. Cílem nadále zůstalo rychlé snížení porodnosti

a političtí představitelé přišli s myšlenkou zavedení nové politiky, jejíž podstatou byly rodiny s jedním dítětem (Bongaarts – Greenlaugh 1985, s. 586).

Dle mnoha analýz, které měly za úkol zkoumat vývoj obyvatelstva, se předpokládalo, že růst čínské populace bude i nadále pokračovat s očekávaným příchodem „baby boomu“ 80. let. Jeho příchod byl hlavně přisuzován dřívějším nedostatkům a neefektivitě politik pro plánování rodin a výrazně dokonalejší zdravotní péči, jejíž zásluhou bylo snížení úmrtnosti novorozenců a rodiček. Hlavním faktorem však byla skutečnost, že se dvě třetiny populace nacházely ve věku mladším 30 let, což zároveň představovalo nejreproduktivnější období života jedince (Zhu 2003, s. 463).

2.3.1 Důvody zavedení politiky jednoho dítěte a její řízení

Před zavedením politiky jednoho dítěte bylo obyvatelstvo aktivně přesvědčováno, že vysoká koncentrace populace je značným zatížením pro životní prostředí v porovnání s malým podílem obdělávané půdy, což by mohlo vést k nedostatečnému podílu potravin na osobu. Rovněž výrazný nárůst populace přinášel komplikace spojené s nedostatkem pracovních míst, vysokým znečištěním životního prostředí a nadměrnou spotřebou přírodních zdrojů, jako jsou voda a dřevo. Její zavedení se tudíž týkalo široké škály problémů, které se prolínají s problematikou přelidnění země, která by vedla k dalším sociálním a ekonomickým problémům (Feng 2005, s. 6).

Během vývoje docházelo k častým změnám, přičemž původní cíle v oblasti plánovaného rodičovství zahrnovaly dva hlavní aspekty. První čelil výzvám potravinové bezpečnosti spojeným s rychlým nárůstem populace, zatímco druhý se zabýval snahou vyrovnat nerovnováhu mezi ekonomickým rozvojem a populačním růstem prostřednictvím omezení míry plodnosti (Chiu 2005, s. 5). Zároveň lze její vznik, udržení a postupné formování vysvětlit pomocí kombinace tří rysů čínského politického systému. Řadíme sem státnickou tradici s byrokratickými institucemi, které přistupují k jedincům jako k poddaným státu. Porevoluční režim, jež považuje regulaci porodnosti za jádro své politické

legitimity, a proces tvorby realizovaný v rámci státní správy probíhající mezi politickými elitami bez veřejné kontroly. Všechny tyto důvody nakonec vedly ke schválení politiky jednoho dítěte (Feng a kol. 2012, s. 118).

První fázi politiky vláda spustila v roce 1979. Zhruba 5 % venkovských a 20 % městských párů mělo povoleno mít pouze jedno dítě (Banister 1987, s. 184). V roce 1980 Ústřední výbor veřejně oznámil důvody pro zavedení politiky jednoho dítěte skrze otevřený dopis určený čínskému obyvatelstvu. Jako klíčové v něm bylo identifikováno, že rychlý populační růst přispívá k nárůstu spotřeby, snižuje akumulaci kapitálu a investic a komplikuje úsilí o zlepšování životního standardu (Feng 2005, s. 7). Následující opatření, která byla veřejně představena, mnohdy působila nespílnitelně, když demografické cíle měly vždy podporovat ty ekonomické. Politika byla stanovena na dobu 20-30 let. Jeden z oficiálních záměrů byl nepřekročit 1,2 miliard celkové populace do roku 2000 s nulovým populačním růstem. Aby však došlo k naplnění tohoto cíle, bylo nezbytné co nejdříve zpomalit a následně zastavit rapidní růst obyvatel. Vláda měla v plánu zavést kontrolní opatření, která by stanovila maximálně jedno dítě u 95 % rodin ve městech a 90 % na venkově (Feng a kol. 2012, s. 119). Nová opatření měla zajistit čtyřnásobné zvýšení HDP, kdy do roku 2000 měl roční příjem dosáhnout až 1000 USD na osobu. S tehdejší tempem populačního růstu by však bylo nereálné dosáhnout zamýšlené úrovně HDP (Settles a kol. 2008, s. 8).

2.3.2 Implementace politiky jednoho dítěte

Při zavádění politiky byla klíčovou složkou masivní podpora v podobě intenzivní propagandy a edukačních projektů, prostřednictvím nichž se upozorňovalo, že je politika jednoho dítěte v zájmu celého národa a představuje jediné řešení pro překonání populační krize a jejích negativních důsledků. Pro nově přijatou politiku se vžilo heslo „nejlépe jedno, nejvíce dvě, nikdy tři“ (Banister 1987, s. 184). V raných fázích politiky jednoho dítěte nebylo zakázáno ani penalizováno mít dvě děti, ale zároveň nebyla tato možnost aktivně podporována. Přesto postupem času začalo docházet k podpoře a zvýhodňování rodin s jedním dítětem (Susane 1998,

s. 374). V počátcích zavedení politiky obdrželo 6,1 milionů párů po narození prvního potomka „Čestný certifikát jednoho dítěte“, kterým se zavázaly nemít žádné další dítě. Rodiny, které se rozhodly certifikát podepsat, si tak zajistily velké materiální a ekonomické výhody (Feng a kol. 2014, s. 17).

Vládní činitelé dokonce prohlašovali, že v případě, že by program rodinného plánování kolidoval s individuálními zájmy, měly by zájmy jednotlivce ustoupit stranou. Na počátku roku 1980 bylo ve výroku provincie Kuang-tung stanoveno, že žádná rodina nesmí mít tři a více dětí. Ostatní provincie také přijaly toto stanovisko a centrální vláda zadala úředníkům místní správy úkol propagovat tuto politiku a provádět opatření včetně nařizování potratů při nelegálních těhotenstvích. Nicméně centrální vláda zahájila kampaň proti těmto postupům a varovala před používáním nátlakových opatření a jejich možným negativním výsledkem. Během let 1980 a 1981 mnoho vládních úředníků chápalo probíhající kampaň jako ukazatel uvolnění kontroly porodnosti. Vládní lídři si uvědomovali, že opět začíná docházet k nekontrolovatelnému růstu populace a že tento stav může ohrozit dosažené úspěchy programů rodinného plánování. Řešením bylo vydání směrnice, která žádala o přísnější kontrolu porodnosti. Úředníci byli instruováni, aby kladně přistupovali ke vzdělávacím programům, jež osvětlovaly výhody populační politiky, ale současně byli informováni, že třetí dítě nebude povoleno v žádném případě (Aird 1990, s. 29–31).

Teprve v roce 1982 vláda zakázala mít dvě děti jak ve městech, tak na venkově s výjimkou několika specifických případů. Souběžně s tím režim opět spustil uplatňování různých donucovacích opatření. To vedlo k prvním dokumentovaným případům nucených potratů a sterilizací (Short 1998, s. 374). Tato opatření byla velmi přísného rázu. Pokud již měli partneři dvě či více dětí, byl jeden z nich donucen podstoupit sterilizační zákrok. Běžně užívanou praktikou se také stalo aplikování nitroděložních tělísek u žen, které již porodily jedno dítě (Feng 2011, s. 174).

Správa politiky jednoho dítěte byla svěřena do rukou Státní komise pro rodinné plánování, která byla odpovědná státu. Jednotlivé provincie a města měly vlastní předpisy a pravidla v souladu s celostátní strategií, avšak s ohledem na

místní podmínky (Zhu 2012, s. 463). Aby bylo možné lépe monitorovat přírůstek obyvatelstva v jednotlivých letech, byla v rámci politiky jednoho dítěte implementována kvótní soustava. Pomocí této soustavy byl na každý rok a pro každou provincii stanoven limit pro počet narozených dětí. Zodpovědnost za kvóty byla tedy přenesena od vlád jednotlivých provincií na místní úředníky, kteří spolupracovali s kádry pro plánování rodiny a byli pověřeni rozhodovat o tom, na které rodiny se kvóty budou vztahovat. Páry neměly oprávnění mít dítě do té doby, dokud neobdrželi oficiální souhlas od úřadů (Li 1995, s. 563).

Politika byla zároveň doplňována řadou dalších omezení, která se týkala, co nejpозdějšiho vstupu párů do manželství. V městských oblastech byl u žen minimální věk stanoven na 25 let a u mužů na 27 let. Co se týkalo venkovských oblastí, byla minimální povolená věková hranice snížena o 2 roky. V případech, kdy se novomanželé rozhodli založit rodinu 3 roky po svatbě, byla ženě poskytnuta odměna ve formě 6 měsíců mateřské dovolené. Rodina, která dodržovala pravidlo jednoho potomka, obdržela finanční odměnu tvořící 5 až 8 % průměrného měsíčního platu obou rodičů až do dovršení 14 let dítěte. Při nedodržování jednotlivých pravidel byl však také vytvořen systém postihů a trestů, který měli v rukou opět místní úředníci. Sami se však potýkali s vysokým disciplinárním tlakem od výše postavených představitelů státu. Jejich hlavním úkolem bylo důrazné prosazování politiky, aby nedocházelo k jejímu porušování a dohlížení nad počtem narozených dětí, který měl vždy odpovídat jednotlivým porodním kvótám. Udělování trestů nebylo spojené pouze s porodem druhého potomka, ale týkalo se více přečinů, zejména porušení povinnosti získat povolení k porodu potomka nebo uzavření manželství před dosažením minimálního věku stanoveného předpisy (Li, 1995, s. 564–565).

Rodiny byly nejčastěji postiženy po finanční stránce. Tresty zahrnovaly snížení platů, pokuty či ztrátu jiných státních výhod. Jejich výše se následně lišila dle závažnosti provinění. V případech, kdy rodina byla tvořena více než třemi členy, přestala dostávat určitá privilegia, a naopak na ni byly uvaleny různé sankce. V takových případech došlo ke zrušení přídavků na první dítě, a navíc rodiče museli splatit veškeré odměny, které obdrželi za jedináčka (Zhu 2003, s. 464). Při

narození druhého potomka bez potřebného povolení měla rodina zaplatit finanční pokutu ve výši 10 až 50 % ročního příjmu obou rodičů. Tyto pokuty byly uvalovány každý rok po dobu 5 až 14 let. Matky rovněž přišly o nárok na mateřskou dovolenou. Pokud jde o porušení pravidel vládních zaměstnanců, mohli ztratit až 20 % svého měsíčního příjmu po dobu 7 let (Li 1995, s. 564).

Při narození třetího a následujících dětí byla rodina konfrontována ještě s vyššími a přísnějšími porodnickými poplatky. Pokud rodina měla třetího potomka, obvykle docházelo k poklesu příjmu o 10 až 20 % z celkového příjmu obou rodičů, což platilo až do dosažení sedmi let věku dítěte (Green 1988, s. 276–277). Politika se po svém zavedení nesečkala s podporou veřejnosti a čelila obrovskému odporu, zejména v rozlehlých venkovských lokalitách (Feng 2005, s. 2). Vlna vzdoru vůči zpřísňujícímu režimu dokonce vyústila k potyčkám mezi lokálními úředníky, kteří měli na starost donucovací opatření a samotnými občany. Vzpoury se většinou týkaly velmi přísných antikoncepčních a sterilizačních metod (Feng 2011, s. 176).

V souvislosti s uvedenými nepokoji proběhl nečekaný obrat, kdy se ve srovnání s předchozím přísným přístupem spustila první etapa uvolňování politiky jednoho dítěte. Rok 1984 byl vystaven tzv. Dokument 7, který určoval nový směr pro plánování rodiny a jeho platnost trvala až do jara 1986. Začátečním konceptem bylo vytvořit snadno realizovatelnou strategii, která by současně přispěla k dosažení cíle udržení populace pod hranicí 1,2 miliardy do konce 20. století. Hlavní důraz byl však kladen na vytvoření takového politického opatření, které by bylo praktické, transparentní a snadno pochopitelné pro občany (Greenhalg 1986, s. 492).

Významným zvratem také bylo poskytnutí možnosti mít druhé dítě za specifických okolností a v určitých venkovských oblastech. Tyto výjimky se vztahovaly například k rodinám, u nichž jeden z manželů vyrůstal jako jedináček, nebo rodin patřících k různým etnickým menšinám. Dále se výjimky vztahovaly na rodiny jen s jediným synem po tři generace za sebou nebo pokud se narodilo postižené první dítě. Dalo by se říci, že Dokument 7 podporoval myšlenku, že

populační cíle a regulace by měly být přizpůsobeny místním podmínkám a odlišnostem v jednotlivých regionech (Bongaarts 1985, s. 588).

Nicméně nadále se uplatňovaly podmínky dodržování stanovených časových intervalů mezi jednotlivými dětmi (Chang 2003, s. 29). Různí odborníci začali zdůrazňovat důležitost podpory populace a varovali před negativními důsledky spojenými se snížením porodnosti. Vláda však nevnímala tuto skutečnost zcela negativně. V roce 1986 Ústřední výbor vydal další oficiální dokument, známý jako Dokument číslo 13, který navazoval na Dokument 7. Jeho podstata zůstávala stále stejná, udržování a kontrolování míry populace bylo považováno za klíčový prvek. V nadcházejících letech se vláda začala zaměřovat na sloučení jejich myšlenek obou dokumentů, aby tak vytvořila základy pro stabilnější politiku kontroly porodnosti (Greenhalgh 1986, s. 494). Dle statistik v roce 1986 v Číně žilo o 1,68 milionu lidí více než bylo očekáváno (Hardee – Banister 1988, s. 248). K nárůstu porodů také přispělo nedodržování jednotlivých nařízení ze strany státních úředníků jednotlivých provincií. Přísné sankce a pravidla se tudíž začaly vztahovat i na ně. V případě porušení se jim snižoval plat, ukládaly pokuty nebo hrozilo vyloučení z komunistické strany (Banister 1987, s. 199).

V průběhu 90. let můžeme pozorovat významnou změnu úrovně porodnosti. Sčítání lidu z let 1990 a 1992 ukázalo mnoho nesrovnalostí. Míra porodnosti v roce 1990 dosahovala hodnoty 2,3, zatímco průzkum z roku 1992 uváděl číslo 1,57. Veliký rozdíl mezi hodnotami ve společnosti vyvolal nedůvěru v předkládané výsledky. V roce 2000 však Národní průzkum porodnosti potvrdil, že úroveň porodnosti v předešlých letech skutečně činila přibližně 1,4 dítěte na ženu. Z dostupných dat také vyplývá, že v roce 1993 se Číně podařilo dostat míru porodnosti na hranici, která je nezbytná pro obnovu populace, kdy na ženu připadaly přibližně dvě děti (Cai 2012, s. 27).

V roce 1994 byla svolána Mezinárodní konference v Káhiře o populaci a rozvoji, která měla vliv na povahu politiky jednoho dítěte. Na konferenci byla schválena Programová akce pro zlepšení zdraví a podmínek žen. Začátek 21. století lze již označit za období pomalého uvolňování politiky jednoho dítěte. V případě, že páry získaly povolení mít další dítě, mohly také rozhodovat

o časovém rozestupu mezi potomky. Nový směr politiky začal nabývat popularity v celé Číně, přičemž změny především zahrnovaly podporu reprodukčních práv a nahradily dřívější přísnou politiku s povinnými nitroděložními tělísky, potraty a sterilizacemi (Feng 2011, s. 186).

V roce 2008 čínské úřady začaly dokonce uvolňovat opatření omezující počet dětí. V následujících letech byla zrušena Komise pro plánování rodiny a vznikla Národní komise pro zdraví a plánování rodiny. Tento krok naznačoval potenciální změnu směru populační politiky jednoho dítěte (Filipovic – Ignjatovic 2022, s. 6).

2.3.3 Odklon od politiky jednoho dítěte

Proces odklonu od politiky jednoho dítěte proběhl dohromady ve třech krocích. První zmínky o implementaci politiky dvou dětí a úplnému zrušení zákonů, které zakazovaly druhé a další porody, poprvé zazněly v roce 2013. Na základě různých doporučení nakonec vláda v listopadu téhož roku přistoupila k částečnému uvolnění, které párům umožňovalo mít v některých provinciích druhé dítě. To však platilo jen u rodin, ve kterých byl jeden z partnerů jedináček. Po uvolnění politiky začala diskuse o možném nárůstu porodnosti, který by s sebou přinesl výhody, ale i nevýhody. První výsledky však ukázaly, že k žádnému drastickému baby boomu nedojde, když z odhadovaných více než 11 milionů párů, které podle nového pravidla získaly nárok na druhé dítě, pouze 1,69 milionu požádalo o povolení, což představuje 15,4 % z celkového počtu. V roce 2015 bylo nakonec oficiálně odsouhlaseno upuštění od politiky jednoho dítěte a od 1. ledna 2016 mohly mít celoplošně všechny čínské páry dvě děti. Kroky, které zemi vedly k postupnému opouštění od politiky, se především týkaly obav z rychlého procesu stárnutí populace a úbytku pracovní síly (Feng a kol. 2016, s. 83–84).

Původním účelem populační politiky bylo kontrolovat populační růst a podporovat hospodářský rozvoj a tyto úkoly politika splnila. Za 35 let svého působení však způsobila více než milionům rodin obrovské a nenapravitelné škody (Feng 2011, s. 175). I přes neúspěchy politiky lze vyzorovat, že si vláda

postupně začala uvědomovat důležitost reprodukčního zdraví žen a začala se více věnovat poskytování kvalitnějších a bezpečnějších služeb plánování rodin. Další demografické trendy a jejich dopady na socioekonomický rozvoj země, které politika přinesla, budou rozebírány v kapitole následující. Lze však říci, že s ukončením politiky jednoho dítěte vznikla potřeba přeformulovat čínský aparát pro plánování rodiny a zdravotnických služeb tak, aby páry měly možnost činit kroky ohledně své plodnosti dle vlastního uvážení (Feng a kol. 2016, s. 85).

3 Bezpečnostní dopady demografických změn v Číně

Politika jednoho dítěte se dodnes setkává s obrovskou kritikou a je mnohými považována za jednu z největších chyb, kterých se veřejná politika dopustila. Nicméně nelze popřít, že politika splnila svůj původní účel, kdy vedla ke snižování růstu čínské populace. Přesto za desítky let působení politiky jednoho dítěte se Čína nevyvarovala následkům, které jsou z dlouhodobého hlediska nenapravitelné a negativně ovlivňují kvalitu života čínského obyvatelstva.

Tato kapitola se věnuje demografickým změnám a bezpečnostním dopadům, jež s sebou přinesla politika jednoho dítěte, a jak tyto dopady působí a ovlivňují bezpečnost a vnější i vnitřní socioekonomický rozvoj státu. Jeden z problémů, se kterými se Čína dnes potýká, je rychlé stárnutí obyvatelstva. Kromě toho se také začal vyskytovat abnormální nepoměr pohlaví. Páry se po většinu let přikláněly k infanticidě ženského pohlaví, což postupně vyústilo k přebytečnému množství mužské populace (Feng a kol. 2016, s. 84–85). Vedle těchto jevů se však objevuje celá řada vedlejších dopadů jako je například: výrazné snížení míry porodnosti, porušování lidských práv či nedostatek pracovních sil vzhledem k rostoucímu podílu starších osob v populaci. Tyto důsledky ovlivňují jak vnitřní bezpečnost země, tak i její stabilitu. Tomu se věnují podkapitoly níže (Filipović – Ignjatović 2022, s. 6).

3.1 Nízká míra porodnosti

Existuje mnoho názorů a analýz, jakým způsobem politika jednoho dítěte ovlivnila míru porodnosti. Během let vzniklo mnoho studií, které prosazují, že politika jednoho dítěte je hlavní příčinou nízké míry porodnosti, zatímco jiné tvrdí, že vysoký pokles je důsledkem socioekonomického rozvoje. I přes rozdílné názory obou stran existuje shoda v tom, že počátky existence politiky jednoho dítěte urychlily již probíhající pokles porodnosti, však z pohledu dlouhodobější perspektivy hrál důležitější roli při udržování nízké míry porodnosti rychlý socioekonomický rozvoj (Jiang a kol. 2013, s. 193).

Některé výzkumy udávají, že čínská porodnost mohla klesnout na současnou nízkou úroveň i bez politiky jednoho dítěte, pouze s rozdílem v tempu tohoto poklesu. První studie Postona a Gu (1987) zkoumala propojenost mezi socioekonomickým rozvojem, politikou plánování rodin a porodností ve všech 28 čínských subregionech. Tato studie dospěla k závěru, že politika pro plánování rodin sehrála významnou roli při snižování úhrnné plodnosti. Nicméně zohledňovala i faktory týkající se socioekonomického rozvoje, na který začal být kladen důraz již v druhé polovině 80. let. Vědci jako McElroy a Yang (2000) tvrdili, že významný pokles byl především výsledkem zavedených pokut a sankcí za narození více dětí, než stanovené kvóty povolovaly. Naopak studie Yonga Caie (2010) označila rychlý ekonomický rozvoj jako hlavní faktor nízké míry porodnosti. Využil rozdílů v intenzitě uplatňování politiky mezi městským a venkovským obyvatelstvem provincií Ťiang-su a Če-tiang, kde nebyly zaznamenány významné rozdíly v úrovních porodnosti. Jeho studie dospěla k závěru, že politika jednoho dítěte nehrála klíčovou roli při snižování celkové míry porodnosti (Zhang 2017, s. 151–152). Čínská vláda odhaduje, že po více než 30 letech jejího provádění bylo zabráněno narození 100 až 400 milionů dětí (Jiang a kol. 2013, s. 199).

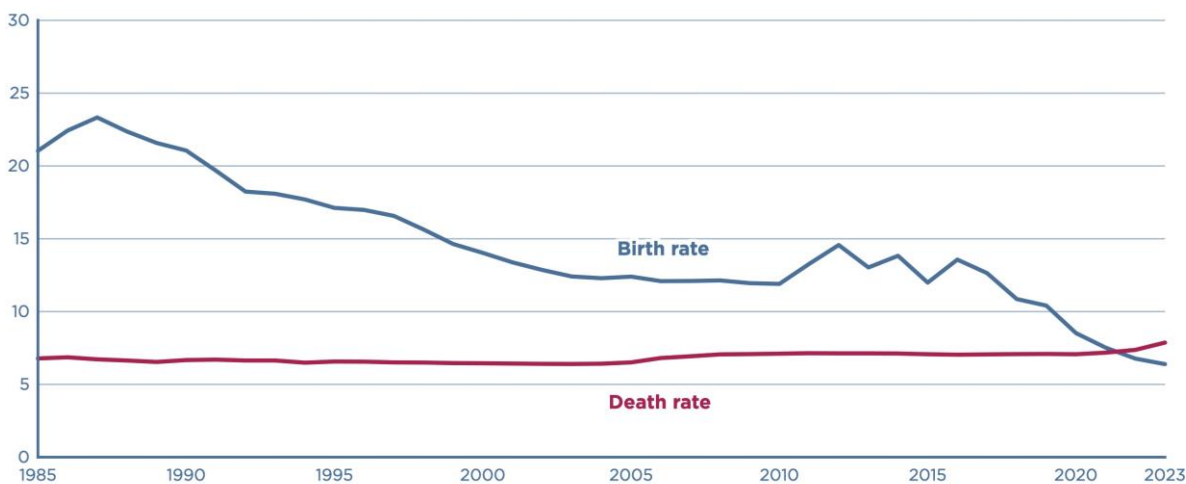
V průběhu let 1950 až 2020 došlo v Číně k prudkému poklesu počtu narozených dětí za rok. V roce 1950 se narodilo 20 232 000 dětí ročně, avšak v roce 2020 tento počet klesl na 12 020 000. Kvůli nízkému počtu narozených dětí se vláda v roce 2021 rozhodla zavést novou politiku tří dětí, přesto mnoho mladých párů odmítá mít více dětí. Hlavním důvodem jsou vysoké náklady na jejich výchovu (Filipović – Ignjatović 2022, s. 7–8).

Nízká porodnost už není pouze důsledkem vládní politiky pro kontroly narození. Během mnoha let provádění politiky a sociálně ekonomického rozvoje došlo ke změnám v postojích a chování lidí ohledně plodnosti, kdy jejich požadovaná plodnost se přibližuje té, kterou stanovila politika (Jiang a kol. 2013, s. 200). Zásadním faktorem klesající porodnosti je tedy spíše ekonomická nejistota. Dalším faktorem jsou přetrvávající tradiční rodinné hodnoty stigmatizují svobodné matky, kdy nemanželské děti jsou pro Čínu stále vzácností. Podle

průzkumu Pekingské univerzity z roku 2016 bylo mezi narozenými v letech 1980-1989 1,2 % nemanželských. Skutečný podíl může být však ještě vyšší, protože porody svobodných matek často nejsou registrovány (Yiu a kol. 2023). Pokles populace také vedl k výraznému zvýšení HDP. V roce 1970 činilo HDP pouhých 112 USD na hlavu, ale v období let 1970 až 2010 došlo k rapidnímu růstu, kdy se toto číslo zvýšilo na 4447 USD. Trend zvyšování životní úrovně pokračoval i nadále, až dosáhl čísla 10229 USD v roce 2020 (United Nations 2022).

Současný počet obyvatel Číny je 1,42 miliardy, což je o 0,03 % méně než v roce 2023. V současnosti míra porodnosti dosahuje 1,7 porodu na jednu ženu, což je o 0,12 % více než tomu bylo v roce 2023 (United Nations – World Population Prospects 2024). Dle nejnovějších výpočtů se v roce 2023 celkový počet obyvatel Číny snížil o více než 2 miliony. Bylo zaznamenáno 9 milionů narozených potomků, avšak 11,1 milionů lidí ve stejném roce zemřelo. Na grafu 2 vidíme čínskou porodnost a úmrtnost na 1000 lidí od roku 1985-2023. Nejvýraznější pokles narozených dětí lze vypočítat po roce 2016, kdy porodnost na 1000 obyvatel činila 13,6. Během osmi let porodnost klesla o více než 50 %, když v roce 2023 dosahovala hodnoty 6,4. Číně hrozí v oblasti bezpečnosti a demografického vývoje výraznější pokles populace než v Japonsku, které zahájilo svůj demografický přechod již v polovině 90. let 20. století. To je dříve než většina ostatních zemí ve východní Asii. Tím je ohrožen nejen geopolitický vliv, ale i konkurenceschopnost na mezinárodní úrovni (Kirkegaard 2024). Pokud jde o úmrtnost v této časové ose, ta opět lehce stoupla, když v roce 2023 číslo činilo 7,87 úmrtí na 1000 obyvatel (Textor 2024).

Graf 2: Čínská porodnost a úmrtnost na 1000 obyvatel, 1985-2023

Zdroj: National Bureau of Statistics of China (2024). *National Economy Witnessed Momentum of Recovery with Solid Progress in High-quality Development in 2023*. 17.1.2024 (https://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/202401/t20240117_1946605.html 3.1.2024).

Nic nenasvědčuje tomu, že by se úhrnná míra porodnosti v následující letech zvýšila. Spíše naopak. Dle odhadů je větší pravděpodobnost, že dojde k dalšímu poklesu. Velká čínská metropolitní města, jako jsou Hongkong, Peking, Šanghaj a další, vykazují úhrnnou míru plodnosti kolem 1 či ještě nižší. Tato úroveň se přibližuje té v Jižní Koreji, která činí 0,72 (Kirkegaard 2024).

Prudký pokles čínské populace bude mít značný negativní dopad jak na čínskou ekonomiku, tak na tu globální. Celkově se vyvíjí tlak na snižování čínských spotřebitelských výdajů, dochází ke zvyšování mezd a vládních výdajů. To pro Čínu, jako druhou největší ekonomiku světa představuje velkou bezpečnostní výzvu (Peng 2024). Klesající porodnost vytvořila mnoho důsledků, které významně ovlivňují bezpečnost Číny a perspektivy jejího budoucího vývoje. Obrovská pracovní síla tak z Číny vytvořila výrobce a dodavatele spousty produktů, které jsou distribuovány po celém světě. Klesající počet dospělých v produktivním věku způsobuje snížení nedostatku pracovních sil a dovedností. To se následně projevuje zpomalením ekonomického růstu a nerovnováze v demografickém složení populace. Tento pokles však neovlivňuje stát pouze na

národní úrovni, ale zároveň představuje globální výzvy s dopadem na zahraniční politiku (Lucerno-Prisco – Kouwenhoven 2022, s. 3). Zároveň je negativně ovlivněno mnoho obchodních řetězců mezinárodních korporací a podniků. Nejvýrazněji postižené jsou odvětví specializující se na kojenecké a dětské zboží, a dále péče o děti, vzdělání a trh s bydlením. Na druhou stranu roste poptávka po péči o seniory. Nedostatek mladých lidí vede k dalším bezpečnostním rizikům, která mohou snížit schopnost Číny reagovat na vojenské hrozby. S nízkým podílem mladých mužů vhodných pro vojenskou službu dochází k ovlivnění obranyschopnosti a zvýšení zranitelnosti v případě potencionálního konfliktu nebo hrozby. Je zásadní, aby Čína přijala opatření k řešení těchto výzev a udržení svého vojenského potenciálu (Wu a kol. 2023, s. 601).

Pro řešení nízké porodnosti je jedním alternativním přístupem vlády přijmout komplexnější opatření, jako je poskytování podpory rodinám a posilování dostupných systémů péče o děti. Čína si uvědomuje závažnost situace a problematiku začala řešit prostřednictvím několika kroků. V roce 2016 vláda umožnila všem párům mít dvě děti. Další významnou změnou bylo přijetí univerzální politiky tří dětí v roce 2021. Kromě toho se zavázala k dalším podpůrným opatřením, která má zajistit účinnost této politiky. Reakce obyvatelstva však naznačuje, že se míra porodnosti výrazně nezvýší. Čína přešla k celostátní pronatalitní politice, ale zda tato politika pomůže zvýšit porodnost, se teprve ukáže v následujících letech (Yang a kol. 2022, s. 8). Pokles plodnosti je spojen s procesem stárnutí populace a dalšími důsledky, které budou čelit čínské společnosti v následujících letech.

3.2 Stárnutí populace

Další klíčový problém, který politika jednoho dítěte vytvořila, je výrazná nerovnováha ve věkové struktuře obyvatelstva, což postupně vedlo k rapidnímu stárnutí čínské populace. Ačkoli rychlé stárnutí populace přispělo k prodloužení střední délky života, pokles míry porodnosti vedl ke snížení populace v dětském a reprodukčním věku, a to je v tomto ohledu zásadní problém. Tento demografický

obrat, který se řadí mezi nejrychlejší a nejrozsáhlejší na světě, je důsledkem kombinace socioekonomického rozvoje a zavedení politiky jednoho dítěte. Stárnutí populace zásadně ovlivňuje životní úroveň lidí, strukturu úspor či schopnost vlády zajistit všestranné sociální zabezpečení. Zároveň nárůst starší vrstvy obyvatel vede k nedostatečné podpoře a péči ve stáří (Jiang a kol. 2013, s. 204).

Od konce 70. let 20. století začalo docházet k viditelnému poklesu celkového poměru závislého obyvatelstva (dětí a starších osob). Tento stav z počátku přispíval k pozitivnímu vývoji ekonomiky, jelikož nedocházelo k vysokým peněžním výdajům na péči o potomky. V současnosti čínská populace trpí nízkým podílem dětí, což v budoucnu ovlivní populační a hospodářský růst. V roce 2020 činil poměr dětí ve věku, v němž jsou závislé na podpoře a péči dospělých zhruba 26 % a poměr starých lidí se přibližně pohyboval kolem 18 %. Dohromady míra závislosti činila 44 %. Kombinace klesající porodnosti a zvyšujícího se středního věku v posledních desetiletích vedla k neustálému zvyšování průměrného věku obyvatelstva. Očekává se, že průměrný věk čínské populace bude nadále stoupat a do poloviny tohoto století dosáhne 50 let. Dále se předpokládá, že v následujících letech bude míra závislosti starých lidí dlouhodobě stoupat. S rostoucím počtem seniorů se současně zvyšuje potřeba větší podpory ze strany pracujícího obyvatelstva (Textor 2023).

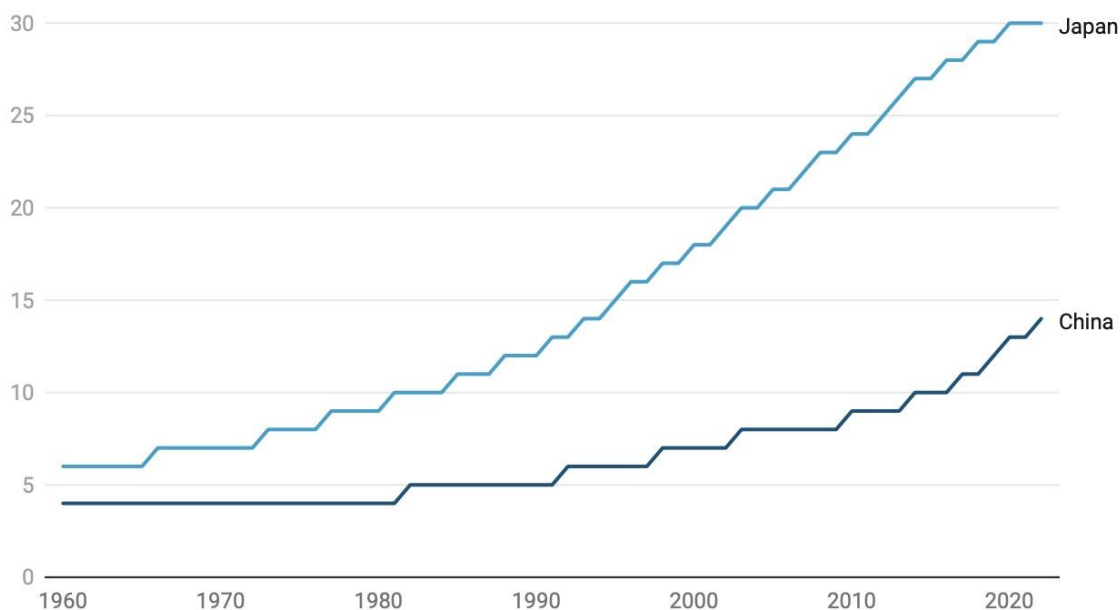
Podle *Čínského Národního statistického úřadu* věkový rozsah pracovní populace od 16 do 59 let v Číně tvořil 61,3 %. Ještě v roce 2018 však tento podíl přesahoval 70 %. I přes tento pokles byl podíl obyvatelstva v produktivním věku v roce 2022 vyšší než v Japonsku, USA či Vietnamu (Cheng 2024).

Čína se v posledních letech začala přibližovat k nejrychleji stárnoucím zemím na světě, jako jsou Japonsko a Jižní Korea. V Japonsku rychlé stárnutí populace vedlo k nízkému množství pracovních sil, nízkým úrokovým sazbám nebo vyšším fiskálním sazbám. Pokud bychom srovnali situaci Číny a Japonska, snižování počtu čínského obyvatelstva v produktivním věku započalo v roce 2015, zatímco v Japonsku to bylo v roce 1995. Dnes lze strukturu čínské populace srovnávat s Japonskem z roku 1995, kdy zde docházelo k dlouhodobému poklesu

obyvatelstva. Japonsko je však zemí s vysokými ekonomickými příjmy a má mnohem vyspělejší a rozvinutější záchranou síť na ochranu starých lidí, díky čemuž se s touto problematikou dokázalo vyrovnat (Yiu a kol. 2023).

Nyní tvoří lidé starší 65 let přibližně 14 % čínské populace. Tato hranice byla dosažena v Japonsku v roce 1993. Mezi těmito zeměmi však existuje další zásadní rozdíl, jelikož Čína prošla tímto demografickým posunem mnohem rychleji. Japonsku zabralo téměř deset let, než se z 10 % dostala na tento podíl, v Číně vývoj trval pouze šest let, což znázorňuje graf 3. Demografický vývoj v Číně v mnoha ohledech připomíná situaci v Japonsku, avšak v Japonsku nastal hospodářský nárůst dříve, než populace začala výrazně stárnout. V Číně je situace úplným opakem, protože vše nasvědčuje tomu, že země zestárne dříve, než dosáhne ekonomického růstu (Hawkins 2023).

Graf 3: Čínská a japonská populace nad 65 let, 1960-2020

Zdroj: Hawkins, Amy (2023). Beijing's demographic crisis means China could get old before it gets rich. *The guardian* 25.2.2023. (<https://www.theguardian.com/world/2023/sep/25/beijings-demographic-crisis-means-china-could-get-old-before-it-gets-rich> 12.2.2024).

Rychlé stárnutí populace přináší širokou škálu negativních důsledků, které brzdí hospodářský růst státu a ovlivňují její bezpečnost. Dochází k zasažení penzijního systému, k úbytku pracovní síly nebo přetížení sociální zdravotnické péče (Yiu a kol. 2023). V Číně funguje dvoustupňový penzijní systém, který je složený ze základního důchodu a povinného druhého stupně. Systém zahrnuje pracující obyvatelstvo z měst, kdy mnoho jeho parametrů závisí na průměrném výdělku na úrovni provincií, nikoli na celostátní úrovni. Základní důchod je vypočítán ve výši 1 % průměru indexovaného individuálního platu a průměrného příjmu na úrovni celé provincie za každý rok účasti. Důchod je indexován na kombinaci cen a mezd, která se v posledních letech pohybovala kolem 5 %. Povinný druhý penzijní stupeň zahrnuje urbanizované pracovníky. Ten je povinně financován individuálními účty, na které zaměstnanci odvádějí 8 % svých mezd. Nahromaděný podíl na fondovém účtu se v období odchodu do penze přemění na tok důchodových plateb. Tento proces však zahrnuje i rozdělení zůstatku na účtu pomocí faktoru renty stanoveného vládou, který závisí na věku odchodu do důchodu a průměrné délce života (OECD 2023).

Čínský penzijní systém se nachází v rukou provinčních vlád a je nastaven tak, že chudší provincie získávají peněžní příspěvky od bohatších regionů (Yiu a kol. 2023). Vlády na severu čelí největším deficitům v důchodovém systému následkem slabší ekonomiky a obrovské urbanizace obyvatel. Čínská vláda v roce 2018 vytvořila zvláštní fond, který měl přesunout penzijní fondy z bohatších provincií pro lepší zvládnutí této problematiky (Matters 2024).

Vědci odhadují, že v roce 2035 dojde k vyčerpání veškerých financí ze státního důchodového systému. Čínská vláda se proto začala zaměřovat na různé programy, které by měly zvýšit výnosy investic a umožnit penzijním fondům investovat do různých typů aktivit, to by následně mělo vést i k navýšení penzijních fondů (Hawkins 2023).

Čína se zároveň řadí mezi země s nejnižší stanoveným věkem pro odchod do důchodu na světě, což celou situaci ještě více komplikuje. Muži mají možnost odejít do penze v 60 letech a ženy již v 55 letech. Výjimku tvoří zaměstnanci pracující v továrnách, kteří mohou odejít do penze v 50 letech. V následujících

deseti letech má dojít k odchodu do penze až 300 milionů pracujících ve věkové hranici 50 až 60 let. Tedy v období, kdy penzijní fondy již budou značně přetížené. Začíná se objevovat řada návrhů na zvýšení věkové hranice pro odchod do důchodu. To však přispívá k rozsáhlým protestům, konfliktům a sociálnímu napětí. (Master 2024).

Tyto proměny nevyvíjejí tlak jen na státní penzijní systém, ale také na podporu poskytovanou rodinou. V Číně mnoho starších lidí dosahuje důchodového věku bez dostatečné finanční rezervy na pokrytí svých nákladů spojených s důchodem, zdravotní péčí a životním stylem, což je situace, která často vede k riziku chudoby u starší populace. Jako v mnoha západních zemích, pokles populace znamená, že klesá počet mladých daňových poplatníků, kteří by mohli podporovat starší generaci. Podle studie provedené Pekingskou univerzitou v roce 2013 měla pouze 3 % seniorů komerční důchody a 0,2 % měly soukromé zaměstnanecké důchody poskytované soukromými zaměstnavateli. Dnes jsou však čínské důchodové platy tak nízké, že většina seniorů stejně musí mít nějaké zaměstnání (Campbell 2019). Další náklady na péči o seniory jsou často hrazeny rodinami, zejména ve venkovských oblastech, kde většina starých lidí žije se svými dětmi a spoléhá na vlastní úspory a příjmy svých dětí. Politika jednoho dítěte a zvyšující se věk populace vytvořily problém známý jako fenomén 4-2-1, kde na jednoho produktivního čínského jedince jsou odkázáni dva rodiče, čtyři prarodiče a počet dětí, které se páru narodí. Tato situace je další důvod k tomu, proč mnoho čínských párů nechce mít více potomků. Zabezpečení ze strany rodiny se označuje jako tradice, která byla zavedena jako součást práva, kdy mladí lidé mají ze zákona povinnost finančně zajistit své rodiče a prarodiče (Mian 2007, s. 25–26).

Tuto skutečnost komplikuje rozsáhlá urbanizace a migrace pracovníků do větších měst, kde je více pracovních příležitostí. Obyvatelé venkovských oblastí se poté potýkají s problémem nedostatečného počtu obyvatel a místní senioři se v mnohých případech musí spoléhat na vlastní péči (Yiu a kol. 2023). Vysoká urbanizace také zapříčinila nerovnoměrné rozložení starší populace na celém území Číny. Podíl starší vrstvy lidí je tedy mnohem vyšší ve venkovských

oblastech, než ve městech z důvodu rozsáhlého územního rozdílu a ekonomické nerovnováhy (Han a kol. 2020, s.12).

Rozsáhlá urbanizace se stala jedním z nejpodstatnějších populačních jevů, jež mají rozsáhlý bezpečnostní dopad na socioekonomický rozvoj Číny. Vysoce dynamické přesuny obyvatel nepředstavují pouze změnu rozmístění na venkově a ve městech, ale mají vliv i na regionální rozmístění. Obrovské migrační vlny přispěly novou pracovní silou, která podpořila hospodářský růst a ústavní reformy. Z pohledu bezpečnosti se však jedná o obrovský sociální nápor. Příchod nové pracovní síly do již zabudovaného sociálního systému tvoří řadu problémů, mezi které řadíme miliony opuštěných dětí migrantů, nespravedlivé rozdělování zdrojů veřejných služeb nebo problémy se systémem sociálního zabezpečení. Mnoho migrantů totiž nemá stejná práva v oblastech bydlení, vzdělání či zdravotnictví. To vytváří vysoké napětí, které vede k celostátním protestům a destabilizaci ve společnosti (OECD 2012).

Dle odhadů v roce 2100 bude každých 100 pracujících v produktivním věku muset uživit 137 starších osob, což je výrazný nárůst ve srovnání se současným číslem 21 (Peng 2023). Nárůst počtu starších osob v populaci vyústil ve zvýšenou potřebu služeb a nákladů spojených s péčí o zdraví, které v mnoha případech má v rukou jediný potomek rodiny. Poskytující podpora dalším šesti lidem včetně sebe a své rodiny tvoří finančně náročnou zátěž. Problém spočívá i v případech, kdy jediné dítě zemře dříve než rodiče. To vyvolává otázku, kdo se postará o pozůstalé. Bez přítomnosti dítěte, které by poskytovalo podporu v pozdějším věku, vzniká situace, kdy rodiče a prarodiče mají omezené finanční prostředky na pokrytí nákladů, jako jsou třeba výdaje na zdravotní péči (Tsintolas 2013).

Vláda si je vědoma tohoto problému, a tak začala formulovat odpovídající politiky a předpisy k aktivnímu zvládnutí procesu stárnutí. Čínské reakce na opatření jsou celkově pozitivní, vláda se začala zaměřovat na aktivní a zdravé stárnutí populace (Wang – Cheng 2022, s. 602). To zahrnuje například politiku plodnosti, opatření v oblasti zaměstnanosti, sociální zabezpečení, důchodové služby, finanční podporu a zlepšení kvality zdravotních služeb. Zvýšené náklady na péči a ošetřování však mohou ohrozit udržitelnost veřejných financí. Aby vláda

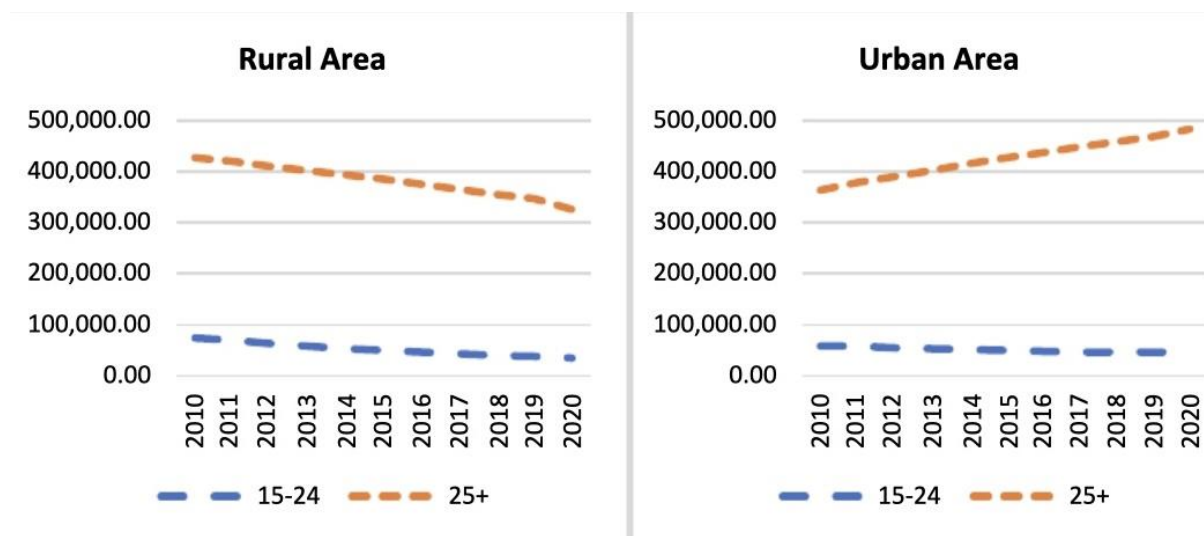
předešla této problematice, měla by provést hlubší analýzu a zhodnotit stav stávajících systémů péče a zajistit efektivní alokaci zdrojů tam, kde jsou nejvíce potřeba. Zásadní roli v této situaci také hraje posunutí věku odchodu do důchodu a reforma důchodového systému. Cílem je podpora zaměstnanosti starší populace. To může snížit tlak na sociální důchod a vyrovnat nerovnováhu na trhu práce. Reforma důchodů si klade za cíl vytvořit systém důchodového zabezpečení, který je založen na domácí péči o seniory, posílený komunitní podporou či aktivním přístupem k výzvám spojeným se stárnutím populace (Yuan – Gao 2020, s. 43).

Nicméně realita je taková, že většina starších lidí stále zůstává závislá na podpoře ze strany své rodiny, zatímco státní systém hraje druhořadou roli. Očekává se, že budoucí demografický vývoj povede k nárůstu nákladů na veřejné zdravotnictví a penzijní systém, což ovlivní jak výdaje, tak i příjmy do těchto systémů. Zvýšené náklady do těchto systémů znamenají vyšší daňové zatížení pro pracující generaci. To se může projevit ekonomickými nerovnostmi, které následně vedou k nespokojenosti mezi občany a k oslabení důvěry v politický systém (Wang – Cheng 2022, s. 602).

3.3 Nedostatek pracovních sil

Vzhledem k poklesu míry porodnosti a rostoucímu podílu starších osob v populaci začalo docházet k nedostatečnému množství pracovních sil. V roce 2011 se v Číně nacházelo nejvíce aktivně pracujících obyvatel, kdy celkový podíl tvořil 59,6 %. Od roku 2020 však začalo docházet ke snižování. Pokles pracovních sil se týkal jak mužského, tak ženského pohlaví v rozmezí věku od 15 do 24 let. Naopak u osob starších docházelo v obou případech k nárůstu. Začal se projevovat rozdíl mezi městskými a venkovskými oblastmi, což vedlo k poklesu pracovní síly na venkově, který byl způsoben rozsáhlou urbanizací. Graf 4 znázorňuje účast na pracovním trhu dle zmiňovaných věkových skupin mezi rurálními a urbanizovanými oblastmi.

Graf 4: Pracovní síla v Číně podle věku ve venkovských/městských oblastech v tisících, 2010-2020

Zdroj: Filipović, Sanja - Ignjatović Jelena (2022). The effects of Chinese population policy on the labour market. *Stanovništvo* 61(00), s. 1–21.

Pokud se podíváme na růst nebo pokles účasti pracovní síly, zjistíme, že ve vyšším věku byl větší podíl pracujících ve městech. U mladší generace je to opačně, kdy ve venkovských oblastech pracuje více mladých lidí. Růst nebo pokles populace v pracovním věku je také ovlivněn nepochybně poměrem pohlaví. Tento jev je důležitý, protože muži obvykle vykazují vyšší zaměstnanost než ženy, a proto jejich populační růst může ovlivnit celkovou pracovní sílu (Filipović – Ignjatović, s.10).

V letech 2010 až 2020 byla pracovní účast žen starších 25 let o 15 % nižší, než u stejného věku mužů. Co se týče věku 15 až 24 let, byla účast pracovní síly žen o 6,8 % nižší než u mužů ve stejném věku. Z toho vyplývá, že v porovnání s muži mají ženy v obou věkových skupinách nižší pravděpodobnost zapojit se do pracovního trhu (ILOSTAT 2022). V roce 2022 bylo v Číně zaměstnáno kolem 733 milionu lidí, což představovalo pokles o 13 milionů oproti předchozímu roku. Tento pokles se nepřipisuje pouze demografickému úbytku, ale také pravděpodobně souvisí s pandemií koronaviru a slabým ekonomickým vývojem. V urbanizovaných oblastech bylo v roce 2022 zaměstnáno přibližně 459,3 milionu

lidí, zatímco v rurálních oblastech pracovalo 274,2 milionu lidí (Textor 2023). Dle současných odhadů účast pracovní síly žen nad 25 let je 62,4 %, zatímco u mužů ve stejném věku dosahuje až 75,3 %. Nyní je celkový podíl pracovní síly 66 % (ILOSTAT 2023).

Během let vzniklo mnoho empirických studií s odlišnými názory a otázkami, které se zabývají negativními dopady poklesu porodnosti na účast žen na pracovním trhu. Vědci jako He a Zhu (2015) tvrdili, že míra porodnosti má minimální vliv na pracovní nabídku. Další studie vedená Li et al. (2015) zase ukazovala, že snížení porodnosti zhoršilo růst pracovní poptávky žen, a to především v rurálních oblastech. Nicméně Čína je považována za zemi, kde dosahuje účast žen na pracovním trhu výrazně vyšších hodnot než v jiných asijských zemích. Interpretuje se to jako důsledek ústavních práv, které vláda začala vydávat v platnost již po skončení Kulturní revoluce. Opatření zahrnovala iniciativy zaměřené na vyšší zapojení žen do pracovního trhu prostřednictvím posílení sociálního zabezpečení a vytvoření systémů pro péči o děti. Současně se začala prosazovat větší rovnocennost žen vůči mužům ve všech oblastech, což bylo stvrzeno na základě *Pekingské deklarace* z roku 1995. Deklarace ženám poskytla svobodu rozhodovat se v mnoha oblastech, včetně ekonomiky, kultury, politiky a sociální sféry. V roce 2011 vláda vydala Národní program rozvoje žen v Číně, jehož hlavním cílem bylo ženské sociální zabezpečení. Růst sociálního zabezpečení žen vedl k tomu, že se více žen stalo součástí společnosti v městských oblastech a aktivně se zapojovaly do rozvoje sociálního zabezpečení (Filipović – Ignjatović, s. 12–13).

Od roku 2021 je největší důraz kladen na zaměstnanost bez přítomnosti nerovností mezi muži a ženami. Zvýšení počtu dětí v čínských rodinách však snižuje pravděpodobnost, že matka bude pravidelně pracovat, jelikož se přikloní k možnosti mít další dítě. Dodnes hrají prarodiče důležitou roli při péči o pravnoučata. Čína však plánuje v následujících letech zvýšit věk odchodu do důchodu. Tento krok by mohl významně ovlivnit dostupnost pracovních sil a přijímání mladých žen s vysokoškolským vzděláním, zejména v městských oblastech (Yu a kol. 2018). Zaměstnanost čínských žen se v posledních desetiletích

podstatně změnila. Účast na pracovním trhu byla totiž nutnost, jelikož po hladomoru, který proběhl v průběhu 60. let byl nedostatek pracovních sil. Statistiky ukazují, že míra nezaměstnanosti čínských žen je nižší, než u žen v jiných asijsko-pacifických zemích, jako je Mongolsko nebo Malajsie (Blazyte 2024).

S rostoucím technologickým pokrokem se prohlubuje nedostatek kvalifikované pracovní síly, která je také ovlivněna častým nesouladem mezi pracovními pozicemi a dovednostmi, což se stává stále závažnějším problémem na pracovním trhu. Tato situace ovlivňuje mladé lidi, kteří představují zranitelnou skupinu na globální úrovni, neboť nemají dostatek pracovních zkušeností. Nedostatečné množství pracovních sil zároveň omezuje schopnost Číny udržovat a rozvíjet infrastrukturu. V tomto ohledu je pak země více zranitelná vůči kybernetickým útokům, přírodním katastrofám nebo teroristickým hrozbám (Filipović – Ignjatović, s. 13). Od roku 2018 lze zaznamenat nárůst celkové míry nezaměstnanosti, která se v roce 2020 ustálila na 5 %. Očekává se, že v tomto roce dosáhne míra nezaměstnanosti ve věku 15 až 24 let 15,9 %, což je třikrát více než celková míra. Obyvatelé starší 25 let představují podíl 3,8 % (ILOSTAT 2023).

V oblasti zaměstnanosti jsou v Číně přítomny významné rozdíly mezi jednotlivými regiony. V roce 2021 byla míra nezaměstnanosti v severovýchodních částech podstatně vyšší než v jižních oblastech. Například v Pekingu činila celková míra nezaměstnanosti přibližně 3,2 %. Tento regionální rozdíl je důležitým faktorem při posuzování celkového stavu zaměstnanosti v zemi (Textor 2024). Regionální disparity v míře nezaměstnanosti mají vysoký vliv na ekonomickou a sociální stabilitu země. Vyšší nezaměstnanost v severovýchodních částech se může projevit sociálním napětím a nestabilitě. Roli zde také hrají rozdíly v ekonomickém výkonu mezi severem a jihem, které ještě více prohlubují existující rozdíly mezi regiony. Pokud nedochází k řešení těchto problémů, může dojít k jejich prohloubení, kdy představují potencionální hrozbu pro národní bezpečnost (OECD 2012). Vedle míry nezaměstnanosti lze pozorovat růst hrubého domácího produktu a míru inflace. Pro letošní rok *Mezinárodní měnový fond* očekává, že růst HDP dosáhne přibližně 4,6 % (Textor 2024).

Aktuálně se největším problémem stává nedostatek kvalifikovaných pracovníků v oblasti výroby. Očekávané prognózy naznačují, že do roku 2025 by mohlo chybět přibližně 30 milionů pracovníků v odvětví průmyslu a dalších 10 milionů v ostatních profesích (Nulimaimaiti 2022). Nedostatek pracovní síly se však ještě prohlubuje se zrychlujícím se rozvojem technologií. Největší nedostatek pracovní síly se projevuje v různých odvětvích průmyslu, zejména v automobilovém a oděvním průmyslu, kde chybí velké množství kvalifikovaných pracovníků. Otázky nezaměstnanosti se v posledních letech stávají jednou z nejvyšších priorit čínské hospodářské politiky, přičemž se vláda zaměřuje na vznik nových pracovních míst, snížení nerovností a zlepšení podmínek pro pracovníky (The State Council of the People's Republic of China 2021).

Čína se zavázala zlepšit dlouhodobé mechanismy prevence a kontroly rizik. *Národní statistický úřad* uvedl, že v roce 2023 byla v zemi průměrná míra nezaměstnanosti ve městech 5,2 % a bylo vytvořeno 12,44 milionu pracovních míst. Index spotřebitelských cen však v důsledku nedostatečné poptávky vzrostl o 0,2 % (Tan – Cheng 2024). Vláda dále usiluje o zlepšení odborného vzdělávání s cílem snížit míru nezaměstnanosti mezi mladými lidmi (Bloomberg Equality 2021).

Politika jednoho dítěte výrazně ovlivnila současný vzhled trhu práce. Stále stoupající nezaměstnanost, výrazné rozdíly v pracovní síle mezi městskými a venkovskými oblastmi, oslabené postavení žen negativně ovlivňují bezpečnost země. Další pokrok Číny bude podmíněn efektivním zvládnutím narušení na trhu práce, což vyžaduje stanovení přiměřených sociálních a zaměstnaneckých reforem v systému. Čína jako země, jejímž cílem je být předním producentem vysoce technologických výrobků na světě, zároveň vyžaduje přijetí naléhavých opatření k řešení nedostatku kvalifikovaných pracovníků (Filipović – Ignjatović, s. 15).

3.4 Ekonomické dopady

Politika jednoho dítěte za sebou zanechala i jiné dopady, které ovlivňují ekonomiku v zemi, ale i na celé globální úrovni. Čínská ekonomika je velmi

ovlivňována vysokým podílem lidí, u kterých nebylo zdokumentováno jejich narození, jinak také řečeno „heihaizi“. To se stávalo v případech, kdy páry porušily přísné zákony politiky, kdy například překročily povinné kvóty narození. Mnoho rodin, které se chtěly vyhnout trestům, se rozhodly porod nenahlásit, aby se vyhnuly finančním trestům. Tyto skupiny lidí jsou však velmi znevýhodňovány, jelikož nedošlo k jejich registraci v čínském domovském systému, čímž ztratily nárok na základní životní potřeby, jako je zdravotní a sociální péče, vzdělání a následné zaměstnání. Problém především spočívá v tom, že obyvatelé s nedokumentovaným statusem se nemohou podílet na přispívání čínské ekonomice, jelikož nejsou formálně zaměstnaní. Tato skupina obyvatel je čím dál více vnímána jako ekonomická zátěž pro společnost, a to především v souvislosti s klesajícím pracovní sílou. Dále zde hraje zásadní roli, že bez přístupu k základním službám jako je vzdělání, začíná být Čína stále více zatížena vyššími investicemi do kvalitnějších lidských zdrojů (Noboa 2021).

Čína představuje druhou nejsilnější ekonomiku na světě, bez ohledu na to, zda jde o celkovou kvantitu nebo relativní hodnotu tempa růstu. Prostřednictvím různých reforem v oblastech rozvoje, zdraví, zaměstnanosti nebo vzdělání se podařilo vybudovat příznivé hospodářské prostředí. Ještě před rokem 1990 hospodářský růst Číny zaostával za jinými vyspělými zeměmi světa. Po tomto roce však čínská ekonomika zažila obrovský nárůst. V roce 1992 tvořila míra růstu 14,24 %, což se od roku 1984 stalo novým rekordem. V roce 2010 HDP Číny dosáhlo 40,7 bilionů jüanů, čímž předstihla Japonsko. Tempo růstu čínské ekonomiky se nyní pohybuje v normálním rozmezí, přesto je zdejší ekonomika stále vyšší než v ostatních vyspělých zemích světa (Yuan – Gao 2020, s. 37–39).

Politika kontroly populace, která Čínu pozvedla k ekonomické prosperitě, může zároveň zemi přivést k jejímu hospodářskému poklesu. Ekonomický rozvoj otevřel příležitosti ženám, které se nyní soustředí na kariéru a zaměstnání, čímž odvádí pozornost od plození dětí. V důsledku toho čínská průmyslová odvětví trpí nedostatkem kvalifikace a pracovních sil a domácí spotřeba klesá v důsledku menšího počtu narozených dětí (Liao 2021, s. 57–58).

Čína se potýká s inflací a finanční krizí v oblasti soukromých investic a důležitých zámořských trhů s aktéry jako je USA a Evropa, což se projevuje snížením poptávky po čínském zboží. Přesto v loňském roce čínská ekonomika vzrostla o 5,2 %, což odpovídá oficiálnímu cíli, který se pohybuje kolem 5 % a dosáhla celkové výše 17,52 bilionu dolarů. Dle odhadů *Národního statistického úřadu* Číny v roce 2023 došlo k razantnímu růstu ekonomiky v souvislosti se zrušením opatření COVID-19. Znamky zlepšení vykazaly i slabší oblasti ekonomiky, jako je zahraniční obchod a soukromé investice. V Číně je potřeba zvolit takové alternativy, které pomohou udržet silné ekonomické a politické postavení a přispějí ke zdokonalení stávající strategie, jelikož mezinárodní prostředí je stále složitější a hospodářský růst se stále potýká s obtížemi a výzvami. Vláda má v plánu zaměřit se na rozšiřování investic do veřejné infrastruktury prostřednictvím různých politických a fiskálních nástrojů na podporu hospodářské aktivity. Dále se očekává podpora soukromého sektoru s více zahraničními investicemi a rozšíření domácí poptávky (Huld 2024).

Čína je zároveň zemí, která se snaží implementovat principy eko-civilizace do svých politik a plánů do budoucna, zejména v reakci na ekologické problémy související s rapidním ekonomickým růstem a urbanizací. V praxi se tento koncept projevuje v politikách a opatřeních, která podporují udržitelný rozvoj, zvyšování životní úrovně, ochranu životního prostředí a ekologickou odpovědnost. Problém, který také velmi ovlivňuje tyto oblasti je rychlé stárnutí obyvatel a klesající porodnost, jelikož dochází k úbytku pracovní síly mnohem rychleji než populace jako celku. Země ztrácí impuls k růstu HDP a příjmu na obyvatele, který byl dříve podporován demografickou dividendou, kdy se v populaci nacházel vyšší podíl pracovně aktivních jedinců ve srovnání s neaktivními. Účinná politická opatření jsou v tomto ohledu nezbytná, jelikož každý rok dochází ke snižování potencionálního růstu HDP o 1 až 2 %. To následně vede k hospodářským obtížím a snížené konkurenceschopnosti na mezinárodní úrovni. Důsledkem může být ekonomické a sociální narušení charakteristické odklonem od vývozních odvětví, která jsou náročná na zdroje a energii, ve prospěch domácí spotřeby nebo větší role trhu při přerozdělování zdrojů. Zvýšení kapitálu by mohlo zlepšit produktivitu

a udržet růst příjmů na obyvatele, avšak pokud vláda sníží úspory, aby byla spotřeba podpořena, může dojít k opačnému účinku, který způsobí nestabilitu v ekonomice (Beale 2015).

Další velmi důležitý aspekt je dopad na životní prostředí. Nízký růst výroby a spotřeby by mohl zpomalit růst znečištěného životního prostředí. S nižším růstem se však může snížit i veřejná podpora pro výdaje na životní prostředí. Bezpečnost země je významně ovlivněna stavem ekosystémů. Znečištěné ovzduší, vody a půda mohou vést k závažným zdravotním problémům, včetně otrav. To se projevuje zvýšenou zátěží na zdravotní systém a ohrožením lidské bezpečnosti. Vývoj tudíž vyžaduje promyšlené politické kroky, které minimalizují negativní dopady a dojde k zachování udržitelného růstu čínské ekonomiky (Wu a kol. 2023, s. 604)

Vláda by se také měla zaměřit na navýšení investic do lidského kapitálu se zacílením na kvalitnější vzdělání lidí, což tvoří základní prvek pro ekonomický růst. Co se týče obyvatel „heihaizi“, jedná se o velmi komplexní problematiku. Vláda se bude muset rozhodnout, zda tyto lidi začlenit do jednotlivých huk nebo dále přehlížet jejich situaci. Nejslibnější plán, který se v posledních letech stále více prosazuje, zahrnuje mezinárodní imigraci. Cílem je do země přilákat mladé lidi z různých částí světa ke studiu a následnému obsazení volných míst na trhu práce. Čína je považována za globálního dodavatelského producenta na světě. Pokles pracovní síly velmi ovlivňuje logistiku jiných dodavatelských řetězců po celém světě. Různé mezinárodní firmy a korporace čelí otázkám, zda důvěřovat politikám čínské vlády, které mají omezit demografické trendy, jako je klesající pracovní síla, čímž riskují selhání obchodu. Nebo zvolit variantu, kdy by přepracovaly své dodavatelské řetězce s Čínou co nejdříve, aby předešly budoucímu riziku přerušení (Noboa 2021).

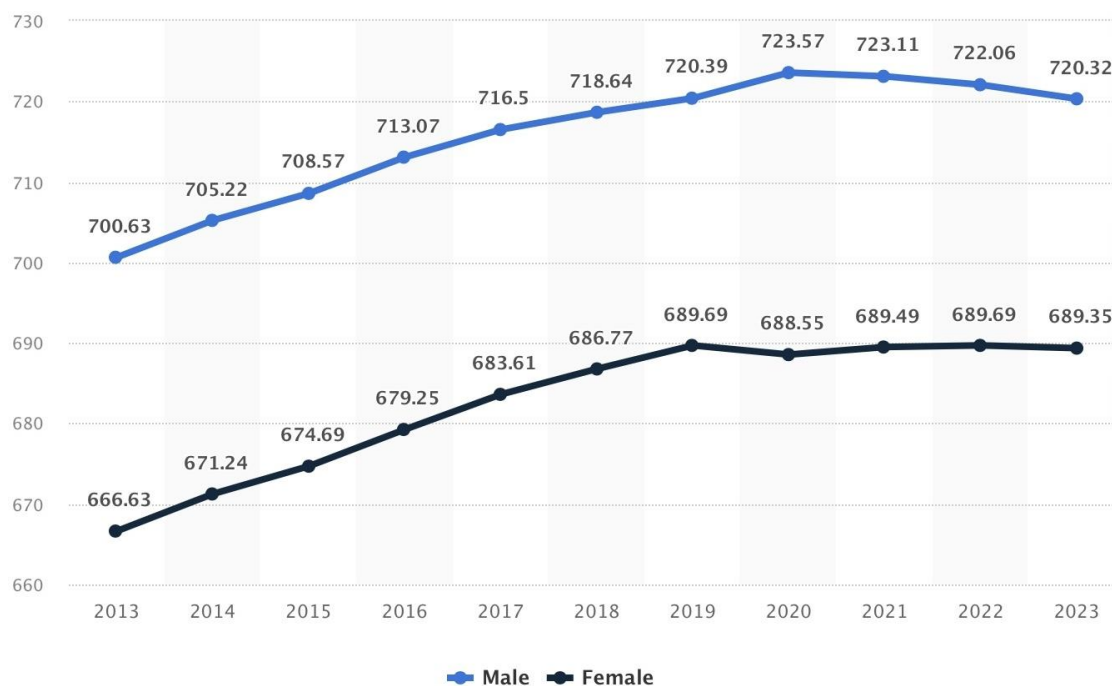
Ekonomické výkyvy vedou k vyšší závislosti na zahraničních investicích a obchodních partnerech. V případě, že se zdroje stanou nedostupnými, může dojít k ohrožení celkové stability země. To se projevuje vnitřními bezpečnostními hrozbami, jako jsou terorismus, organizovaný zločin a separatistická hnutí. Aby docházelo k úspěšnému ekonomickému vývoji, je nezbytné, aby vláda provedla

rozsáhlá makroekonomická opatření a efektivně koordinovala růst domácí poptávky s probíhajícími strukturálními reformami na straně nabídky. Je nezbytné podporovat rozvoj měst i venkova prostřednictvím celkové urbanizace a revitalizace venkovských oblastí, a zároveň zajistit kvalitní a bezpečný ekonomický růst. Nezbytnou součástí je aktivní posilování ekonomické odolnosti, předcházení rizikům a minimalizace jejich dopadu, zlepšování sociální důvěry a podpora udržitelného ekonomického rozvoje. Úsilí musí směřovat k podpoře zdravé dynamiky hospodářského oživení a růstu, aby docházelo k efektivnímu zvyšování kvantity národní ekonomiky (National Bureau of Statistics of China 2024).

3.5 Bezpečnostní dopady nepoměru pohlaví

Dlouhodobý sociální problém, se kterým se dnes Čína potýká je genderová nerovnováha, kdy v zemi převažuje mužské pohlaví nad ženským. Poměr pohlaví celé čínské populace zažil období postupného nárůstu a poté neustálého poklesu (Zhang – Zou 2022, s. 2). Vysoký nadbytek mužské populace má rozsáhlé bezpečnostní dopady. V roce 2023 tvořilo mužské obyvatelstvo více než 720 milionů a ženské obyvatelstvo necelých 690 milionů (Textor 2024). V Číně se nyní nachází o 30 milionů mužů více, než žen. Tento nepoměr je důsledkem dlouholeté preference mužských potomků, historie selektivních potratů v kombinaci s dlouholetým prosazováním populačních politik (Campbell 2019).

Graf 5: Populace Číny dle pohlaví, 2013-2023

Zdroj: Textor C. (2024). Population in China 2013-2023, by gender. *Statista* 17.1.2024 (<https://www.statista.com/statistics/251129/population-in-china-by-gender/><https://www.statista.com/statistics/251129/population-in-china-by-gender/6.2.2024>).

Pohlavní preference může zásadně ovlivnit demografické faktory, jako je formování rodiny, používání antikoncepce, rozhodování o potratech a rozestupy mezi jednotlivými porody. V Číně jsou přítomny významné regionální rozdíly, které jsou současně ovlivňovány změnami ve způsobu preference jednotlivých pohlaví, což se v každé oblasti vyvíjí jiným způsobem. Tyto faktory přispívají ke snižování poměru mezi pohlavími při narození na celostátní úrovni. Jednotlivé regiony mohou procházet těmito změnami v odlišných časových obdobích, s jinými intenzitami nebo mohou preferovat pohlaví dětí v různém poměru. Poměr pohlaví při narození je klíčovým indikátorem, který vyjadřuje pohlavní rozložení novorozenců v dané populaci. Běžný pohlavní poměr při narození přibližně tvoří 107 chlapců na 100 dívek. Nicméně od poloviny 80. let minulého století se tento poměr v Číně vzdálil od této normální hodnoty a neustále stoupal až do roku 2008, kdy začal klesat. Dle výsledků ze *Sedmého sčítání lidu* z roku 2020 dosáhl poměr

pohlaví při narození 110 chlapců na 100 dívek, což překračovalo normální rozmezí (Mengjun 2021, s. 3–5).

Preferování mužského pohlaví má v Číně dlouhou historii. Současná nerovnováha v genderovém poměru se však nepřičítá pouze populační politice, jelikož zrušení politiky jednoho dítěte a rychlý ekonomický růst neovlivnilo preferování mužských potomků v čínských rodinách. Z toho lze usoudit, že velkou roli zároveň hrály kulturní vlivy (Cai – Wang 2021, s. 592). V čínské společnosti jsou muži často považováni za živitele rodiny s většími rodinnými povinnostmi. Tento zvyk je nejvíce rozšířený ve venkovských oblastech. Rodiny zde mají nižší roční příjmy a čím jsou rodiče starší, tím více bývají finančně závislí na svých dětech. Myšlenka upřednostňování synů, kteří budou podporovat rodiče ve stáří, je tradiční koncept pro řešení ekonomických problémů spojených se stářím (Zhang – Zou 2022, s. 4). V případech, kdy mělo dojít k narození potomka ženského pohlaví, docházelo k selektivním potratům, zatajování porodů, infanticidě žen v prvních letech života nebo odložení dětí. Proto se dnes Čína potýká s problémem chybějících dívek v populaci (Cai – Wang 2021, s. 592–593).

Dle národních vzorkových analýz se v posledních letech tento stav začíná pomalu posouvat jiným směrem. Po roce 2017 se vývoj v oblasti ideálního pohlavního poměru mezi dětmi obrátil ve prospěch preferencí dcer a stává se stále dominantnějším. Regionální analýza ukazuje, že mnoho čínských provincií začíná spíše preferovat dcery. To lze vyvodit tím, že ideální počet dcer převyšuje ideální počet synů a ideální pohlavní poměr mezi dětmi je nižší než 100. Data naznačují změnu trendů v preferencích pohlaví dětí a ukazují, že sociální a vzdělávací faktory mohou hrát důležitou roli v těchto změnách, kdy přestává docházet k zaujatému postoji k pohlaví dětí. Dlouhodobě se zdá, že pohlavní poměr při narození v Číně směřuje k normální hodnotě, a to i přes regionální variace (Mengjun 2021, s. 7–9).

V Číně žijí miliony mužů ve věku vhodném k uzavření manželství, kteří se často potýkají s problémem najít si partnerku. Důvodem jsou chybějící ženy v populaci (Campbell 2019). Vysoký podíl mladých svobodných mužů vyvolává mnoho dalších bezpečnostních důsledků dotýkajících se různých

socioekonomických oblastí Číny (Textor 2023). Často dochází k tzv. vytlačovanému manželství, které je způsobeno nerovnováhou mezi počtem mužů a žen ve věku pro vstup do manželství, což není omezeno na určitou oblast zásluhou migrace, urbanizace a změn věkové struktury obyvatel. Situace je však vážnější, jelikož celá země trpí strukturální nerovnováhou pohlaví. Z toho důvodu bude i nadále existovat široká vrstva svobodných mužů. Vysoký počet svobodných mužů v méně rozvinutých oblastech vytváří prostředí, které podněcuje kriminalitu, jako je placení za sňatek, únosy a obchodování s lidmi, včetně žen a dětí. Tato situace zároveň zvyšuje riziko šíření infekčních chorob, včetně AIDS a dalších sexuálně přenosných nemocí (Pillemer – Gilligan, s. 2).

Svobodní muži se také potýkají s problémy ohledně jejich mentálního a fyzického zdraví. Dle získaných dat z 18 provincií Číny se u mužů, kteří si nemohou najít partnerku a jsou tzv. vytlačováni z manželství, začíná projevovat nebezpečné chování, které může ohrožovat bezpečnost společnosti. U svobodných mužů v optimálním věku pro založení rodiny se zároveň objevuje větší tendence ke spáchání sebevraždy (Zhang – Zou 2022, s. 13).

Pokud nedochází k udržování poměru pohlaví v rozumných mezích, může mít zásadní dopady na lidskou bezpečnost, zejména ve venkovských oblastech. Muži, kteří si nemohou najít partnerku a uzavřít sňatek, jsou často v pozdějším věku odkázáni na pomoc ze strany státu. Bylo testováno, jak vytlačované manželství ovlivňuje finanční podporu v důchodu ve venkovských oblastech s důrazem na pohlaví, manželský stav a životní spokojenost. Výsledky ukázaly, že pro starší obyvatele Číny je finanční podpora od ostatních členů rodiny nejdůležitějším zdrojem příjmů, což naznačuje, že závislost na rodinné podpoře zůstává v čínské společnosti stále výrazná, zejména, když nemají vlastní potomky. Vládní podpora se v této situaci stává ve staří klíčová, což může v dlouhodobém horizontu negativně ovlivnit ekonomiku a společnost. Zároveň představuje výzvu pro dosažení kvalitního rozvoje v Číně (Zhang – Zou 2022, s. 14).

S nedostatkem žen přichází mnoho demografických, sociálních a ekonomických problémů, s čímž souvisí černý trh s nevěstami, únosy, znásilňování žen nebo rostoucí věkové rozdíly mezi manželi (Blazyte 2024).

V souvislosti s čínským sňatkovým trhem zde existuje demografická nerovnováha již od roku 1950. Současně je země zasažena obrovským výpadkem sňatků mužů a předpokládá se, že v roce 2043 bude celkový počet nadbytečných mužů 41 milionu. Tento stav zejména ohrožuje společenskou stabilitu, když jsou čínské ženy často nuceny vdávat se ve velmi mladém věku. Čínská genderová nerovnováha také přispěla k nárůstu mezinárodního obchodu s lidmi. Jedním z významných příkladů jsou ženy z oblasti Kačjinské v Myanmaru, která sousedí s čínskou provincií Yunnan. Tato oblast, zasažená ozbrojenými střety mezi myanmarskou vládou a kačjinskou organizací pro nezávislost, poskytla ideální podmínky pro rozvoj obchodních sítí s lidmi. S ohledem na účast mnoha mužů v ozbrojených konfliktech se ženy často stávají jedinými živiteli rodin. Mnohé z nich ze zoufalství a s cílem zabezpečit obživu svých rodin překračují čínské hranice, kde je nalákají obchodníci s lidmi, kteří je následně prodávají osamělým mužům a jejich rodinám. Hlavním motivem tohoto trhu není nutně sexuální otroctví, ale spíše početí potomka (Noboa 2021).

Přesto Čína patří mezi země, kde se počátky boje za rovnost mezi pohlavími a emancipace žen začaly objevovat na politickém poli jako první. Zároveň v posledních desetiletích se čínské ženy nekompromisně staly ekonomicky nezávislejšími. Dosahují například vyššího vzdělání a profesionální kvalifikace (Blazyte 2024). I když jsou nejvyšší pozice v čínské vládě stále obsazeny převážně muži, ženy předstihují muže ve vzdělání a stále více se prosazují i na pracovišti. Navzdory genderové nerovnováze a diskriminaci ve prospěch mužských studentů navštěvuje čínské univerzity více žen než mužů. Ženy přispívají 41 % k čínskému HDP, což se řadí mezi nejvyšší podíly na světě (Campbell 2019).

Postavení žen v čínské společnosti se sice zvýšilo v důsledku ekonomického rozvoje, avšak stále nedosahuje plné rovnosti na pracovišti. I přes stejnou úroveň věku a vzdělání je u mužů stále pravděpodobnější, že vydělají vyšší obnos peněz než ženy. Toto rozdílné zacházení se projevuje v preferenci zaměstnavatelů přijmout spíše muže než ženy, což je ovlivněno hlavně tradicemi a očekáváním společnosti ohledně role pohlaví. Navíc jsou pracující ženy často

konfrontovány s většími výzvami spojenými s rovnováhou mezi kariérou a rodinou, které mohou omezit jejich profesní růst (Zhang – Zou 2022, s. 4). Diskriminace, nerovnost a násilí žen, se objevuje zejména v rurálních oblastech. I přes určité rozpory se zdá, že vývoj postavení žen směřuje pozitivním směrem. Aktuálně probíhají v čínské společnosti významné změny ohledně postavení žen (Blazyte 2024).

Za účelem dosažení genderové rovnováhy a snížení preference mužů je zásadní, aby čínská vláda plně zohlednila práva a zájmy žen při tvorbě politických programů. Podpora a prosazování práv žen by měly být integrovány do politiky týkající se rodinné politiky, vzdělání, zaměstnanosti a dalších oblastí, které ovlivňují genderovou rovnováhu. Je zjevné, že ke zlepšení genderové struktury hrají klíčovou roli nejen právní ochrana obyvatel, ale i propagandistické iniciativy, které pomáhají odstranit vžití stereotypy spojené s pohlavím (Zhang – Zou 2022, s. 16–17). Zaměření čínské vlády na zlepšení situace žen a poskytování rovnocenných příležitostí a ochrany, může postupně překonat tradiční genderovou nerovnost a vytvořit společnost, která je spravedlivá a inkluzivní pro všechny své obyvatele (Mengjun 2021, s. 37–38).

Závěr

Politika jednoho dítěte je dodnes považována za největší sociální experiment v dějinách lidstva, který v Číně omezil plodnost milionů rodin. Cílem bakalářské práce bylo provést analýzu bezpečnostních dopadů politiky jednoho dítěte a zaměřit se na nejpálčivější problémy, které ovlivňují sociální, ekonomickou či demografickou situaci země. Domnívám se, že daná kritéria byla v práci splněna.

V první kapitole jsem představila demografické ukazatele Číny. Pomocí statistik a čísel jsem popsala k jakým změnám od roku 1949 docházelo v oblasti porodnosti, úmrtnosti, území či hustoty zalidnění. Druhá kapitola již byla věnována vývoji čínské populační politiky. Nejdříve byl vysvětlen koncept politiky a následně jsem popsala její historický vývoj a reformy, ke kterým v průběhu let docházelo. Kapitola je nakonec uzavřena implementací politiky jednoho dítěte, kde je vysvětleno proč bylo přistoupeno k jejímu zavedení, jaký měla záměr, cíle a dopady.

V úvodní části práce byla zároveň položena výzkumná otázka, na kterou jsem se snažila odpovědět v poslední kapitole práce. V té byl proveden přehled prezentovaných výsledků, které byly čerpány především z odborných článků, se zaměřením na intencionální a negativní důsledky politiky. V kapitole jsem se zabývala sníženou porodností, nepoměrem pohlaví, stárnutím populace, nedostatkem pracovních pozic a dopady na ekonomiku. Tyto problémy pro Čínu představují vážné bezpečnostní výzvy. Výsledky naznačují, že tato politika měla rozsáhlé a dlouhodobé účinky na mnoho aspektů ekonomiky a společnosti, ačkoli diskuse o některých tématech přetrvávají. Například rychle stárnoucí populace může vést k narušení důchodového a sociálního systému, zatímco nedostatek pracovní síly může omezovat ekonomický růst. V listopadu 2015 vláda ukončila politiku jednoho dítěte a zahájila univerzální politiku dvou dětí. Začala si být vědoma výše uvedených problémů a snažila se najít způsoby, které by zlepšily nepříznivé dopady. V roce 2021 vláda implementovala politiku tří dětí a další podpůrná opatření, prostřednictvím kterých chce zlepšit situaci v zemi. Tato politika a její budoucí směr bude mít značný vliv na populační trendy v Číně.

Je těžké zvážit, jak hodnotit politiku jednoho dítěte. Politika sice omezila problematický populační boom v Číně, ačkoli se výzkumníci neshodnou na tom, jak velký podíl na tom opravdu měla. Dle mého názoru měla politika spíše negativní následky, které zatěžují funkci státního aparátu a dodnes ovlivňuje životy tamějších obyvatel. Lze potvrdit, že politika ovlivnila každého jedince v čínské společnosti. Zapříčinila nevyvážený poměr pohlaví, zvýšenou kriminalitu a nespokojenost jednotlivců s vládou. Politika zvýšila sociální napětí a bezpochyby narušila lidská práva a svobody, a to především v případě nerovnoprávného postavení žen a starší populace. Vysoký nadbytek mužů je jedním ze zásadních dopadů spojených s řadou dalších problémů. Z analýzy jsem vyvodila, že se v Číně nachází o 30 milionů mužů více, než žen. Čínské ženy bývají často konfrontovány s diskriminací, únosy a jiným násilným jednáním. V případě starších jedinců politika vytvořila různé výzvy, které souvisí s nedostatkem rodinné podpory a demografických změn. Omezení počtu dětí a vysoká urbanizace, zejména ovlivnila oblast sociální podpory, důchodu, zdravotní péče nebo sociálního vyloučení. Z toho vyplývá mnoho bezpečnostních důsledků, jako je sociální napětí, organizovaný zločin, mezinárodní sňatky, nedostatek vojenských sil, zranitelnost infrastruktury, nárůst migrace, závislost na zahraničním kapitálu, sociální, zdravotní a environmentální výzvy. Tyto důsledky následně ovlivňují zemi jak na národní, tak regionální úrovni.

Z výše uvedených bezpečnostních dopadů lze také vyvodit vysoký vliv na bezpečnost společnosti jako celku. Je ovlivněna sociální stabilita státu, což se projevuje zvýšeným napětím mezi různými sociálními vrstvami, nespokojeností lidu či rozsáhlými protesty. V neposlední řadě ovlivnila demografickou situaci a ekonomiku země. To může potencionálně ovlivnit dlouhodobou udržitelnost Číny jako velmoci a její roli v mezinárodním kontextu, zejména pokud jde o konkurenceschopnost a geopolitickou sílu.

Pro řešení výše uvedených problémů, je dle mého mínění zásadní budoucí postup čínské vlády v implementování relevantních opatření, jako je podpora rodinných politik, zajištění rovnosti pohlaví a podpora zdravého stárnutí populace. Nicméně, při těchto nových opatřeních by neměla zapomínat na respektování

lidských práv. Je důležité zabývat se bezpečnostními problémy více do hloubky a hledat udržitelná řešení, která budou brát v úvahu potřeby a zájmy všech obyvatel země.

Seznam zdrojů a literatury

Aaron O'Neill (2024). Total fertility rate of China 1930-2020. *Statista* 2.2.2024 (<https://www.statista.com/statistics/1033738/fertility-rate-china-1930-2020/> 15.1.2024).

Aird, J. S. (1982). Population Studies and Population Policy in China. *Population and Development Review* 8 (2), 267–297.

Aird, J. S. (1990). *Slaughter of the innocents: coercive birth control in China*. Washington DC: AEI Press.

Banister, Judith (1984). An Analysis of Recent Data on the Population of China. *Population and Development Review* 10 (2), s. 241–271.

Banister, Judith (1987). *China's Changing Population*. Stanford, California: Stanford University Press.

Beale, Roger (2015). China demographic transition: implications for the economy, society and environment. *MINISTRY OF ECOLOGY AND ENVIRONMENT THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA* 7.7.2015 (https://english.mee.gov.cn/Events/Special_Topics/AGM_1/2015nh/Council/201605/P020160524153864365310.pdf 2.3.2024).

Blazyte, Agne (2024). Women in China, statistics & facts. *Statista* 30.1.2024 (<https://www.statista.com/topics/4860/women-in-china/#topicOverview> 20.2.2024).

Bloomberg Equality (2021). *China Sees Skilled Labor Shortages Worsening Amid Tech Push*. 30.8.2021 (<https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-08-30/china-targets-55-million-jobs-better-worker-rights-in-new-plan> 20.2.2024).

Bongaarts, John – Greenhalgh, Susan (1985). An Alternative to the One-Child Policy in China. *Population and Development Review* 11 (4), 585–617.

Campbell, Charlie (2019). China's Aging Population Is a Major Threat to Its Future. *TIME* 7.2.2019 (<https://time.com/5523805/china-aging-population-working-age/> 3.3.2024).

Fairbank, John King (1998). *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Feng, Wang (2005). Can China Afford to Continue Its One-Child Policy? *Asia Pacific Issues* 77, s. 1–12.

Feng, Wang (2011). The Future of a Demographic Overachiever: Long-Term Implications of the Demographic Transition in China. *Population and Development Review* 37, s. 173–190.

Feng, Wang – Yong, Cai – Baochang Gu (2012). “Population, Policy, and Politics: How Will History Judge China's One-Child Policy?” *Population and Development Review* 38, s. 115–129.

Feng, Wang – Gu, Baochang – Cai, Yong (2016). The End of China's One-Child Policy. *Studies in Family Planning* 47 (1), s. 83–86.

Feng, Xiao-Tian – Poston, L. Dudley – Wang, Xiao-Tao. (2014). China's One-child Policy and the Changing Family. *Journal of Comparative Family Studies* 45 (1), s.17–29.

Filipović, Sanja – Ignjatović Jelena (2022). The effects of Chinese population policy on the labour market. *Stanovništvo* 61(00), s. 1–21.

Fitzpatrick, Laura (2009). China's One-Child Policy. *TIME*. 27.7 2009 (<http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1912861,00.html>. 19.10.2023).

Green, L. W. (1988). Promoting One-Child Policy in China. *Journal of Public Health Policy* 9 (2), s. 273–283.

Greenhalgh, Susan (1986). Shifts in China's Population Policy, 1984–86: View from the Central, Provincial, and Local Levels. *Population and Development Review* 12 (3), s. 491–515.

Han, Yuting – He, Yao – Lyu, Jun (2020). Aging in China: perspectives on public health. *Global Health Journal* 30.3.2020 4 (1), s. 11–17.

Hardee-Cleaveland, K. – Banister, J. (1988). Fertility Policy and Implementation in China, 1986-88. *Population and Development Review* 14 (2), 245–286.

Hawkins, Amy (2023). Beijing's demographic crisis means China could get old before it gets rich. *The guardian* 25.2.2023 (<https://www.theguardian.com/world/2023/sep/25/beijings-demographic-crisis-means-china-could-get-old-before-it-gets-rich> 12.2.2024).

Horálek, Adam (2011). Mýty o čínské politice jednoho dítěte. *Geografické rozhledy* 20 (4), s. 24–26.

Huld, Arendse (2024). GDP Expands 5.2 % in 2023 – Analyzing China's Key Economic Indicators. *China Briefing*. 18.1.2024 (<https://www.china-briefing.com/news/chinas-gdp-in-2023/> 1.3.2024).

Chang, Ch. F. (2003). *Fertility Patterns among the Minority Populations of China: A Multilevel Analysis*. Texas A&M University.

Chen, Evelyn (2024). China's working age population is shrinking. *CNBC* 18.1.2024 (<https://www.cnbc.com/2024/01/19/chinas-working-age-population-is-shrinking.html> 15.2.2024)

Chiu, Emily, C. (2004). *The One-Child Policy's Socio-Demographic Impact: Current Trends and Alternative Policy Projections*. University of Pennsylvania.

ILOSTAT (2022). Labour force participation rate by sex, age and rural / urban areas -- ILO modelled estimates, Nov. 2021 (%) -- Annual. 27.6.2022 (https://www.ilo.org/shinyapps/bulkexplorer38/?lang=en&segment=indicator&id=EAP_2WAP_SEX_AGE_RT_A) 20.2.2024).

ILOSTAT (2023). Unemployment rate by sex and age -- ILO modelled estimates, Nov. 2023 (%) -- Annual. 13.12.2023 (https://www.ilo.org/shinyapps/bulkexplorer38/?lang=en&segment=indicator&id=EAP_2WAP_SEX_AGE_RT_A) 20.2.2024).

Jiang, Quanbao – Li, Shuzhuo – Feldman W. Marcus (2013). China's Population Policy at the Crossroads: Social Impacts and Prospects. *Asian Journal of Social Science* 41 (2), s. 193–218.

Kalibová, Květa (2004). *Úvod do demografie*. 2. vyd. Praha: Karolinum.

Kane, Penny – Choi, Ching (1999). China's One-child Policy. *BMJ Clinical Research* 319 (7215), 992–994.

Kirkegaard, Jacob F. (2024). China's population decline is getting close to irreversible. *PIIE* 18.1.2024 (https://www.piie.com/research/piie-charts/2024/chinas-population-decline-getting-close-irreversible#_ftn2 1.2.2024).

Liang, Zhongtang (2014). *China population problem* (in Chinese). Peking: China Development Press.

Liao, Bingyi (2021). The Impact of China's Fertility Decline on China's Economy. *Advances in Economics, Business and Management Research* 203, s. 57–58.

Liu, Jianghua (2019). Whether to have a second child or not? An integrative approach to women's reproductive decision-making in current China. *Evolution and Human Behavior* 40 (2), s. 194–203.

Loužek, Marek (2004). *Populační ekonomie. Její důsledky pro účinnost pronatalitních politik*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku.

Lucero-Prisno, Don Eliseo – Kouwenhoven, M. B. – Vicerra, Paolo Miguel, et al. (2022). The challenges of the low birth rate in China. *Public Health Chall* 1 (8), s. 1–4.

Master, Farah (2023). China's ageing population threatens switch to new economic growth model. *Reuters* 18.1.2024 (<https://www.reuters.com/world/china/chinas-ageing-population-threatens-switch-new-economic-growth-model-2024-01-18/> 13.2. 2024).

Master, Farah (2024). There concerns about China's pension system as its population ages? *Reuters* 18.1.2024 (<https://www.reuters.com/world/china/why-are-there-concerns-about-chinas-pension-system-its-population-ages-2024-01-18/> 3.3.2024).

Mengjun, Tang (2021). Gender Preference for Children and Sex Ratio at Birth: Trends and Regional Differences. *UNFPA* 12/2021n (https://china.unfpa.org/sites/default/files/pubpdf/gender_preference_for_children_and_srb_-final_0.pdf 20.2.2024).

Mian, Mu (2007). 4-2-1 Phenomenon: New Partnership Explores Aging in China. *Washington University Open Scholarship*. 2007 (<https://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1025&context=socialimpact> 3.1.2024).

National Bureau of Statistics of China (2024). *National Economy Witnessed Momentum of Recovery with Solid Progress in High-quality Development in 2023*. 17.1.2024 (https://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/202401/t20240117_1946605.html 3.1.2024).

Noboa, Rut (2021). China's demographic challenges: the long-term consequences of the one-child policy. *Global Affairs and Strategic Studies* 30.6.2021(https://www.unav.edu/web/global-affairs/chinas-demographic-challenges-the-long-term-consequences-of-the-one-child-policy#_ftn16 26.2.2024).

Nulimaimaiti, Mia (2022). China's factories are wrestling with labour shortages. Age-old prejudice partly explains why. *China Macro Economy*. 13.1.2022 (<https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3163097/chinas-factories-are-wrestling-labour-shortages-age-old> 20.2.2024).

Obuchová, L'. 1999. *Číňané 21. století*. Praha: Academia.

OECD (2013). *The silver and white economy: The Chinese Demographic challenge, chapter 6* (OECD-China-report-Final.pdf 3.3.2024).

loužek

OECD (2023). *Pensions at a Glance 2023: Country profiles - China*. nedatováno (<https://www.oecd.org/els/public-pensions/PAG2023-country-profile-China.pdf> 3.3.2024).

Pavlík, Zdeněk – Kalibová, Květa (2005). *Mnohojazyčný demografický slovník*. Praha: Česká demografická společnost.

Pavlík, Zdeněk – Vodáková, Alena (2018). Sociologická encyklopedie. Sociologický ústav AV ČR, V.V.I. 28.2.2018 (Politika populační – Sociologická encyklopedie (cas.cz) 3.3.2024).

Peng, Xiujian (2024). CHINA'S POPULATION SHRINKS AGAIN AND IS SET TO MORE THAN HALVE. *Victoria University* 18.1.2024 (<https://www.vu.edu.au/about-vu/news-events/news/chinas-population-shrinks-again-and-is-set-to-more-than-halve> 15.2.2024).

Pillemer, K. – Gilligan, M. (2018). Translating basic research on the aging family to caregiving intervention: The case of within-family differences. *Innov. Aging*, s. 1–11.

Řezanka, Marek (2007). Čína ve druhé polovině 20. století. *Demografie.info*. 7.2.2007 (http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=443 9.11.2023).

Settles, B. H. – Sheng, X. – Zang, Y. – Zhao, J (2008). The One Child Policy and Its Impact on Chinese Families. *Paper prepared for XV World Congress of Sociology*, s. 7–13.

Short, Susan E. – Fengying, Zhai (1998). Looking Locally at China's One-Child Policy. *Studies in Family Planning* 29 (4), s. 373–387.

Scharping, Thomas (2003). *Birth Control in China 1949-2000. Population Policy and Demographic Development*. London: RoutledgeCurzon.

Srb, Vladimír – Kučera, Milan – Růžička, Ladislav (1971). *Demografie* (Praha).

Szczepanski, Kallie (2018). Tibet and China: History of complex Relationship. *ThoughtCo* 31.5.2018 (<https://www.thoughtco.com/tibet-and-china-history-195217> 4.3.2024).

Tan, Clement – Cheng, Evelyn (2024). China sets GDP 2024 target of ‘around 5 %,’ plans to issue ‘ultra-long’ special bonds for major projects. *CNBC* 4.3.2024 (<https://www.cnbc.com/2024/03/05/china-gdp-target-2024.html> 7.3.2024).

Textor, C. (2023). Child, old-age, and total dependency ratio in China 1950-2100. *Statista* 11.12.2023 (<https://www.statista.com/statistics/251535/child-and-old-age-dependency-ratio-in-china/> 12.2.2024).

Textor, C. (2023). Number of employed people in China from 2012 to 2022. *Statista* (<https://www.statista.com/statistics/251380/number-of-employed-persons-in-china/> 20.2.2024).

Textor, C. (2023). Population density in China from 2011 to 2021. *Statista* 21.9.2023 (<https://www.statista.com/statistics/278566/urban-and-rural-population-of-china/> 15.11.2023).

Textor, C. (2023). Sex ratio in China in 2022, by age group. *Statista* 20.12.2023 (<https://www.statista.com/statistics/282119/china-sex-ratio-by-age-group/> 20.2.2024).

Textor, C. (2024). Mortality rate in China 2000-2023. *Statista* 17.1.2024. (<https://www.statista.com/statistics/270165/death-rate-in-china/> 13.2.2024).

Textor C. (2024). Population in China 2013-2023, by gender. *Statista* 17.1.2024 (<https://www.statista.com/statistics/251129/population-in-china-by->

gender/<https://www.statista.com/statistics/251129/population-in-china-by-gender/6.2.2024>).

Textor C. (2024). Unemployment rate in China 2017-2028. *Statista* 19.1.2024 (<https://www.statista.com/statistics/270320/unemployment-rate-in-china/> 20.2.2024).

Textor, C. (2024). Sex ratio in China in selected years from 1953 to 2023. *Statista* 17.1.2024 (<https://www.statista.com/statistics/251102/sex-ratio-in-china/> 20.2.2024).

The State Council the People's of Republic of China (2021). *China releases employment blueprint to secure jobs* (http://english.www.gov.cn/news/videos/202109/01/content_WS612f2722c6d0df57f98df7b4.html 20.2.2024).

Tsintolas, Alexa (2013). 4-2-1: A Smaller Young Population to Care for a Growing Older Population. *Alexatsintolas.weebly* (<http://alexatsintolas.weebly.com/the-4-2-1-problem.html> 16.2.2023).

United Nations (2023). Per capita GDP at current prices – US dollars 26.2.2023 (<https://data.un.org/Data.aspx?d=SNAAMA&f=grID%3A101%3BcurrID%3AUSD%3BpcFlag%3A> 13.2.2024).

United Nations – World Population Prospects (2024). China fertility rate 1950-2024. *Macrotrends* (<https://www.macrotrends.net/countries/CHN/china/fertility-rate> 15.2.2024).

Wang, Cuntong (2012). History of the Chinese Family Planning program: 1970–2010. *Contraception* 85 (6).

Wang, Hongman – Chen, Hong (2022). Aging in China: Challenges and Opportunities. *China CDC wkly* 4 (8), s. 601–602.

Wang, Kaiyong (2018). The Influence of the Two-child Policy on Urbanization in China. *Journal of Geographical Research* 1 (1), s. 32–42.

World bank (1984). *World Development Report 1984*. World Development Indicators, World Development Report Washington, D.C.: World Bank Group.

World bank (2022). *Population total - China* (<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=CN&page=2> 15.11.2023).

World bank (2023). *China Gender Landscape*. (<http://documents.worldbank.org/curated/en/099859106302221755/IDU02836535e0a9aa04390081e507541d2aabe41> 3.4.2023).

World bank (2023). *China Urban Population 1960-2024 Macrotrends* (<https://www.macrotrends.net/countries/CHN/china/urban-population> 15.11.2023).

Wu, Yutong – Su, Binbin – Li, jun (2023). The Impact of Low Fertility Rates on Labor Demand and Socioeconomic Development in China. *China CDC Weekly* 5 (27), s. 599 – 604.

Xiaofei, Li (2012). China's One-Child Policy and Implementation. *Asia-Pacific Social Science Review* 12 (2), s. 1–13.

Xi, Jiping (2015). *On Explanation of the Proposed 13th Five-Year Plan*. Xinhua News Agency, November 3.

Xinthong, Qian (1983). China's Population Policy: Theory and Methods. *Studies in Family Planning* 14 (12).

Yang, Shucai – Jiang, Quanbao – Sánchez-Barricarte, J. Jesús (2022). China's fertility change: an analysis with multiple measures. *Population Health Metrics* 20 (12), s. 1–14.

Yiu – Li – Tan (2023). China's aging population threatens a Japan-style lost decade. *Asian,ikkei* 22.3.2023 (<https://asia.nikkei.com/Spotlight/The-Big-Story/China-s-aging-population-threatens-a-Japan-style-lost-decade> 13.2.2024).

Yuan Tien, H. (1980). Wan, Xi, Shao: How China Meets Its Population Problem. *International Family Planning Perspectives* 6 (2), s. 65–70.

Yuan, Xin – Gao, Yuan (2020). Demographic transition and economic miracles in China: an analysis based on demographic perspective. *International Journal of Economic Policy Studies* 14, s. 25–45.

Yu, H. – Cao, J. – Kang, S. (2018). Labour in the past, present, and future: A trilemma in China. *VoxEU*. 13.12.2024 (<https://voxeu.org/article/labour-past-present-and-future-trilemma-china> 20.2.2024).

Zhang, Junsen (2017). The Evolution of China's One-Child Policy and Its Effects on Family Outcomes. *The Journal of Economic Perspectives* 31 (1), s. 141–159.

Zhang, Yanzhe – Zou, Bowen – Zhang, Huai – Zhang Jiang (2022). Empirical Research on Male Preference in China: A Result of Gender Imbalance in the Seventh Population Census. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 19 (6842), s. 2–17.

Zhu, W. X. (2003). The One Child Family Policy. *BMJ Journals* 88 (6), 463–464.

Zou, D. (1991). China's Ethnic Population and Relevant Policies. *China Population Today* 8 (1), s. 8–9.

Resumé

This bachelor thesis analyses the one-child policy and its implications and effects on the country's security. China in the 1950s is characterized by the gradual onset of population policies, which the government adopted primarily to halt the rapid rise of the Chinese population and bring better living conditions to the people there. Population growth was viewed negatively, especially towards the end of the 1970s, when a radical solution was adopted, namely the adoption of a coercive one-child policy. These laws did succeed in halting the rapid population growth and reducing fertility, but over time a whole host of undesirable problems began to emerge that still affect the country itself and neighboring states. The thesis is divided into three main parts that trace the evolution of population policy in China from the 1950s to the present, with an emphasis on the one-child policy. The first part provides historical context and background information on China's demographic development. The second part analyses the one-child policy in more detail, from its inception to the present, and examines its impact on society. The third part focuses on the security aspects of the one-child policy, such as labor shortages, gender inequality, population ageing and economic pressures on families. The methodology of the thesis includes a literature search, analysis and synthesis of available data from academic publications and internet sources. It concludes with a summary of the main findings and implications of the one-child policy for China and the region.